

OKTATÁSI
HIVATAL

Rješenja zadataka za novu pismenu maturu iz povijesti

11. razred

JÓZSEF KAPOSÍ – MÁRTA SZABÓ – MIKLÓS SZÁRAY

RJEŠENJA

zadataka za novu pismenu maturu iz povijesti
11. razred

Készült az Oktatási Minisztérium megbízásából
Sastavljen po nalogu Ministarstva prosvjete

Naslov izvornika

Megoldókulcs a történelem érettségi feladatgyűjtemény 11. évfolyamos kötetéhez (81460/E – 2004)

Odgovorni urednik mađarskog izdanja

MIHÁLY PÁLINKÁS

Odgovorni urednik hrvatskog izdanja

ŽIVKO MANDIĆ

Naslovnica

JÁNOS NÉMETH

Prevela

MATILDA GOHER

Recenzent

ŽOLT TERNAK

© J. Kaposi – M. Szabó – M. Száray – M. Goher, Oktatási Hivatal (Nemzeti Tankönyvkiadó Rt.),
2005

ISBN 978-963-19-5595-8

Oktatási Hivatal • 1055 Budapest, Szalay utca 10–14. • Telefon: (+36-1) 374-2100 • E-mail: tankonyv@oh.gov.hu
• A kiadásért felel: Brassói Sándor mb. elnök • Raktári szám: NT-31586/E • Tankönyvkiadási osztályvezető:
Horváth Zoltán Ákos • Utánnomásra előkészítette: Kovács Aleksandra • Grafikai szerkesztő: Görög Istvánné
• Műszaki szerkesztő: Orlai Márton, Görög Istvánné • Terjedelem: 5,72 (A/5) iv •
1. kiadás, 2018 • A formakészítés a PGL Grafika Bt.-ben készült

Sadržaj

4. Duhovne, društvene i političke promjene u novom vijeku	3
4.4. Promjene znanstvenoga svjetonazora, prosvjetiteljstvo	3
5. Ugarska u Habsburškom Carstvu	7
5.4. Ugarska u Habsburškom Carstvu u XVIII. stoljeću	7
5.5. Prosvjeta, crkve, škole	12
6. Građanske promjene, doba nacionalnih država i imperijalizma	16
6.1. Političke struje Francuske građanske revolucije. Deklaracija o pravima čovjeka i građanina	16
6.2. Napoleonovi ratovi i Europa Svete alijanse	20
6.3. Ideje XIX. stoljeća	22
6.4. Industrijska revolucija i njezine posljedice	24
6.5. Velesile i vojno-politički savezi na razmeđu stoljeća	27
6.6. Znanstvena, tehnička otkrića, novosti i posljedice	31
7. Početak građanskoga preobražaja i njegov rasplet u Ugarskoj	35
7.1. Rasplet reformnog pokreta, glavna pitanja građanskoga preobražaja	35
7.2. Prosvjeta i kultura u reformno doba	37
7.3. Građanska revolucija u Ugarskoj	41
7.4. Oslobodilačka borba u Ugarskoj	47
7.5. Prethodni događaji i rađanje Nagodbe	51
7.6. Gospodarski rezultati i društvene promjene u doba dualizma	56
7.7. Način života i prosvjeta 1867. – 1914.	60

4. Duhovne, društvene i političke promjene u novom vijeku

4.4. Promjene znanstvenoga svjetonazora, prosvjetiteljstvo

1. Predstavnici prosvjetiteljstva

1 – A; 2 – C; 3 – D; 4 – B

2. Državna ustrojstva za vrijeme prosvjetiteljstva

Države	Državna uređenja
Engleska	parlamentarna kraljevina
Francuska	apsolutizam
Poljska	plemićka republika
Sjedinjene Države	republika
Habsburško Carstvo	prosvijećeni apsolutizam

3. Osnovni pojmovi prosvjetiteljstva (I.)

1 – B; 2 – D; 3 – C; 4 – A

4. Prepoznavanje pojmova prosvjetiteljstva

1 – A; 2 – D; 3 – B; 4 – C

5. Misli prosvjetiteljstva

Odgovori u redosljedu definicija: točno / netočno / točno / netočno / netočno / točno

6. Podjela vlasti

Riječi koje se upisuju po redosljedu: zakonodavna / zakonodavna / slobode / sudska / sudac

7. Utjecaj prosvjetiteljstva na ideje revolucije

Gledišta vrednovanja	Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka	Ispitanik u svom odgovoru prije svega analizira povezanost između načela navedenih u izvoru i odredbi velike Francuske revolucije.	1
K O N P E T E N C I J E	<p>1.1. Prikupljanje informacija iz povijesnih izvora, formuliranje zaključaka.</p> <p>3.6. Smještanje povijesnih događaja u vremenu i prostoru.</p> <p>4.1. Sistematizacija učnog prema uzrocima i posljedicama.</p> <p>4.4. Razlikovanje i razmatranje bitnih od manje bitnih kriterija i čimbenika.</p>	<p>Ispitanik iz izvora može prikupiti da u Engleskoj svi plaćaju porez, a seljaci koji se bave zemljoradnjom zapravo dobro žive. Može ustanoviti da Voltaire s gledišta države, trgovce nedvojbeno smatra korisnijima, a koje lijeni plemići podcjenjuju. Može navesti da je Deklaracija o pravima čovjeka i građanina sastavljena prema Voltaireovim načelima, jer dokument određuje kako društvene razlike mogu biti zasnovane samo na općoj koristi.</p> <p>Ispitanik može ustanoviti da je prvi izvor nastao pedeset godina ranije od drugog i u njemu izražene misli smatraju se polazištem.</p> <p>Ispitanik u svom odgovoru može navesti da su se ideje prosvjetiteljstva (društvena korisnost, jednakost) ostvarile u dokumentima koji su nastali pod utjecajem Francuske revolucije.</p>

Gledišta vrednovanja	Optimalno rješenje	Bodovi
2.1. Poistovjećivanje (identificiranje) i pravilna uporaba povijesnih pojmova.	Ispitanik u svom odgovoru može ukazati na činjenicu da ideje prosvjetiteljstva same po sebi nisu prouzrokovale izbijanje Velike francuske revolucije i da su u dokumentima navedena jednakost, pravednost i sloboda u nekom smislu pojmovi koji isključuju jedan drugoga. Ispitanik u svom tekstu pravilno primjenjuje za to razdoblje karakteristične pojmove (porez, država, plemić, opća korist).	10
Uređenost, jezična pravilnost.	Jasan slijed misli, uređenost, pravopis.	1

8. Teze prosvjetiteljstva

Gledišta vrednovanja	Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka	Ispitanik u svom rješenju prikazuje određene teze, misli prosvjetiteljstva i u svojoj analizi poziva se i tumači te ideje.	4
K O N P E T E N C I J E 1.1. Prikupljanje informacija iz povijesnih izvora, formuliranje zaključaka. 3.6. Smještanje povijesnih događaja u vremenu i prostoru. 4.1. Sistematizacija učnog prema uzrocima i posljedicama. 4.4. Razlikovanje i razmatranje bitnih od manje bitnih kriterija i čimbenika. 2.1. Poistovjećivanje i pravilna uporaba povijesnih pojmova.	Ispitanik iz izvora prikuplja bitne misli prosvjetiteljstva: npr. jednakost, povezanost države i temeljnih ljudskih prava, načelo narodnog suvereniteta, granice slobode, pravo na zastupništvo, zaštitu nevinosti, misao, sloboda tiska, odvojenost grana vlasti, svetost i nepovredivost vlasništva. Ustanovi da se svaka važna misao prosvjetiteljstva na neki način nalazi u Deklaraciji o pravima čovjeka i građanina. Ispitanik na osnovi izvora ili svoje spoznaje može ustvrditi kako je Deklaracija o pravima čovjeka i građanina temeljni dokument za stvaranje građanskoga pravnog poretka. Ispitanik ustvrdi da je Deklaracija o pravima čovjeka i građanina prvi rezultat Velike francuske revolucije i taj dokument je postao osnova kasnije sastavljenog ustava. Ispitanik u svojoj analizi ustvrdi da se građanstvo za osiguravanje svoje političke moći koristi mislima sastavljenim u idejama prosvjetiteljstva. Ispitanik u svom odgovoru može ukazati da se u izvoru navedenim načelima najviše ogledaju interesi bogate (građanske) društvene skupine, dok se upućivanja u tekstu odnose na interese cijeloga društva. Ispitanik pravilno upotrebljava izraze toga razdoblja (npr. ljudska prava, narodni suverenitet, podjela vlasti).	12
Uređenost, jezična pravilnost.	Jasan slijed misli, uređenost, pravopis.	5

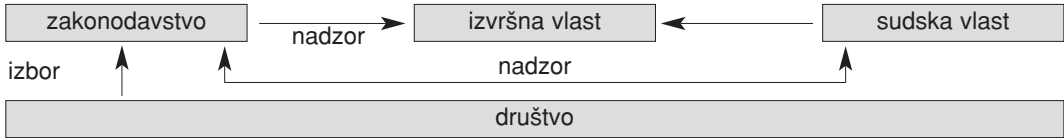
9. Određivanje pojmova prosvjetiteljstva

a) *parlament*: u općem smislu naziv biranoga zakonodavnog tijela.

b) *ustav*: temeljni zakon koji određuje funkcioniranje države i društva. Određuje način obnašanja vlasti, najviša prava i dužnosti građana.

- c) *Enciklopedija*: veliki sažeti rad francuskoga prosvjetiteljstva. U općem smislu, u cijelosti je sustavno sastavljeno djelo općega znanja ili gradiva nekoga stručnog polja.
- d) *prosvijećeni apsolutizam*: oblik vlasti, zapravo apsolutna vladavina (apsolutizam), kada vladar želi modernizirati državu i zbog toga prema idejama prosvjetiteljstva uvodi reforme. Temelji feudalne države ostaju nepromjenjivi.

10. Raspodjela grana vlasti

Naslov: Razlučivanje grana vlasti

11. Gospodarske teorije

- a) osoba želi poboljšati svoj položaj, životne okolnosti b) sloboda i sigurnost
 c) ljudski zakoni više puta sprečavaju slobodni razvoj gospodarstva
 d) opća sloboda prodaje i kupnje e) kvalitetan proizvod za najnižu cijenu

12. Osnovni pojmovi prosvjetiteljstva (II.)

Dopune prvog izvora po redoslijedu: slobodnim / naroda

Dopune drugog izvora po redoslijedu: prirodnoj / pravu prirode / zakona

13. Usporedba izvora

- a) staleška monarhija b) ustavna monarhija
 c) U staleškoj monarhiji povlašteni u donošenju zakona mogu sudjelovati na osnovi staleških prava, dok je u ustavnoj monarhiji izborno pravo s cenzusom. Zakonodavno-nadzorna uloga staleške skupštine ograničena je, a u ustavnoj monarhiji je neograničena. U staleškoj monarhiji kralj vlada uključujući staleže, u ustavnoj monarhiji kralj vlada, ali ne upravlja.

14. Misli prosvjetiteljstva

Gledišta vrednovanja	Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka	Ispitanik u svom odgovoru prije svega se usredotoči na predstavljanje ideja prosvjetiteljstva, odnosno na predstavljanje slike društva.	1
K O N P E T E N C I J E 1.1. Prikupljanje (predmetnih, pisanih itd.) informacija iz povijesnih izvora, formuliranje zaključaka. 1.9. Sklonost prema detaljima u obradi i analizi izvora. 4.4. Razlikovanje i razmatranje bitnih od manje bitnih kriterija i čimbenika. 4.9. Prikaz prethodnih povijesnih događaja aktualnoga zbivanja.	Ispitanik na osnovi izvora može napomenuti da su mislioci prosvjetiteljstva sastavili nove elemente upravljanja državom: upravljanje državom žele staviti među pravne okvire. Može navesti da su za upravljanje društvom željeli donijeti jednakovrijedne zakone za bogate i siromašne. U svome slijedu misli ispitanici mogu napomenuti pojmove: opće dobro, narodni suverenitet i jednakost pred zakonom. Ispitanik može razlikovati društvene slike trojice autora izvora. Može utvrditi da je Rousseau postigao najučinkovitiji način (predstavništvo naroda) nadziranja društva. Ispitanik u svom odgovoru iz izvora naglašava one elemente koji su pogodni za predstavljanje zamišljenih društvenih odnosa. Ispitanik u svom odgovoru navodi nastanak znanstvenog razmišljanja koje je temeljito odredilo prosvjetiteljstvo – širenje racionalizma.	

Gledišta vrednovanja	Optimalno rješenje	Bodovi
2.1. Poistovjećivanje, pravilna uporaba povijesnih pojmova.	Ispitanik pravilno primjenjuje karakteristične pojmove teorije o državi i povijesti društva (zakon, upravljanje, narodni suverenitet).	5
Uređenost, jezična pravilnost.	Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	1

15. Znanstveni rezultati

Gledišta vrednovanja	Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka	Ispitanik u svom odgovoru ponajprije predstavlja nove znanstvene rezultate prosvjetiteljstva. Obrađuje najvažnije karakteristike novoga svjetonazora koji je nastao utjecajem prosvjetiteljstva. U povezanosti prikazuje razloge širenja i posljedice znanstvenih spoznaja. U svom odgovoru dotakne na koji način su povezani novi svjetonazor i promjene zainteresiranosti za knjige.	3
K O N P E T E N C I J E 1.1. Prikupljanje (predmetnih, pisanih itd.) informacija iz povijesnih izvora, formuliranje zaključaka. 1.2. Usporedba informacija koje potječu iz različitih vrsta izvora. 1.5. Sposoban je na osnovi izvora sastaviti tekstualnu analizu! 3.6. Smještanje povijesnih događaja u vremenu i prostoru. 4.2. Dokazivanje kako povijesni događaji općenito imaju više razloga i posljedica. 4.4. Razlikovanje i razmatranje bitnih od manje bitnih kriterija i čimbenika. 4.11. Predstavljanje povijesnih promjena jednoga duljeg razdoblja pomoću primjera po slobodnom izboru. 2.1. Identificiranje i pravilna uporaba povijesnih pojmova.	Ispitanik s pomoću desetorice istaknutih pisaca prosvjetiteljstva i njihovih djela ustanovi da je prosvjetiteljstvo preuredilo prijašnje definicije o prirodi i društvu. Iz prikazanoga slikovnog izvora može ustanoviti da predstavnici prosvjetiteljstva vjeruju u ravni jednolinijski prirodni razvoj. Ispitanik upotrebom, odnosno usporedbom različitih izvora (tablica, slika) može sastaviti sažeti prikaz o danoj temi. Može ustanoviti da njihov slijed misli temeljno određuje racionalizam s dopunom te spoznaje da se priroda i društvo u cijelosti mogu upoznati i preurediti. Na osnovi tekstualnog izvora ispitanik može navesti da prosvjetiteljstvo društvene zakone ne izvodi iz Božjih zakona, nego iz tzv. narodnog suvereniteta koji je najvažniji legitimni dio svake vlasti. Ispitanik na osnovi izvora može navesti da posljedicom kojih društveno-gospodarskih promjena su nastali novi znanstveni rezultati prosvjetiteljstva. U svom odgovoru može napomenuti da je promjena načina razmišljanja znatno precijenila vrijednost djela znanstvenom tematikom, a tradicionalno teološko shvaćanje je potisnuto. Ispitanik u svom odgovoru može napomenuti na koji su način svjetonazorske promjene preuredile djelatnost istaknutih mislilaca tog razdoblja. Može ocijeniti kako su međusobno utjecali ideje prosvijećenih mislilaca i njihovi rezultati. Iz analize ispitanika se vidi da je sposoban višestranu predstaviti svjetonazor tog razdoblja. Ispitanik pravilno rabi društveno-povijesne i političke pojmove tog razdoblja (npr.: zakoni, načelo narodnog suvereniteta).	9
Uređenost, jezična pravilnost.	Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	4

5. Ugarska u Habsburškom Carstvu

5.4. Ugarska u Habsburškom Carstvu u XVIII. stoljeću

16. Kolonizacije u XVIII. stoljeću

- a) želio je nadoknaditi izgubljenu radnu snagu
- b) povećanje osnovice poreza, jačanje katoličke vjere
- c) germanizacija, stišavanje nezadovoljnih Mađara, jačanje položaja vlade/utjecaja*/ njezino jačanje
- d) obojica uzimaju u obzir interese vlade

17. Demografske promjene u XVII. stoljeću

- a) na područjima Alfölda i dolinama rijeka
- b) na opustošenim područjima uglavnom su obitavali Mađari – pustošenje stanovništva prije svega pogodilo je Mađare
- c) počela su useljavanja na nenastanjena područja
- d) Hrvati su se povukli na sjever, a Rumunji su se spustili u doline

18. Urbar Marije Terezije

- a) urbarijalno selište
- b) tlaka, devetina i darivanja
- c) Za vrijeme rada feudalac je mogao zahtijevati dvostruku tlaku, ali s uračunavanjem, odnosno otpisalo se od godišnje tlake.
- d) poboljšao je jer su maksimalizirali namete i spriječili su otimanje urbarijalnih zemljišta (ali na nerazvijenim područjima bilo je moguće povećanje tlake)
- e) ujedinio je namete kmetova, maksimalizirao je namete, odredio je omjer urbarijalnih i alodijalnih zemljišta
- f) služi općem dobru i izdaju je za feudalce (smanjivanje nezadovoljstva kmetova)
- g) interes feudalaca – jer uredba krši njihove interese
- h) zaštita državne osnovice poreza (oporezivani kmetovi)

19. Edikt o snošljivosti Josipa II.

- a) na evangeliste, kalviniste i pravoslavce
- b) ograničavanjima (izgradnja crkava bez tornja itd.) dopušta obavljanje vjerskih obreda i vjernicima drugih vjeroispovijedi, ne može ih siliti na postupke protiv njihove vjere (npr. zakletva)
- c) sloboda vjere ne sadržava nepovoljna razlikovanja prema vjernicima drugih vjeroispovijedi, nema ograničavanja i ne odnosi se samo na nekoliko vjeroispovijedi
- d) ublažavanje razlika među podanicima Carstva – državni interes
- e) osuđuje nasilnu promjenu ljudi – dok je Josipova cjelokupna djelatnost usredotočena na to

20. Uredba o kmetstvu Josipa II.

- a) ukidanje naziva kmet, ukidanje vezanosti za zemlju, pravo na vjenčanje, pravo na školovanje, pravo raspolaganja vlasništvom
- b) za razvoj industrije i za osiguravanje slobodne i stručne radne snage
- c) Bivši vječni kmetovi slobodno su se selili, slobodno su mogli predati i naslijediti svoja dobra, njihova su djeca slobodno mogla izučiti zanat.

* Nabranje prihvatljivih inačica.

21. Demografske prilike Ugarske u XVIII. stoljeću

Gledišta vrednovanja		Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka		Ispitanik u svom odgovoru usredotočen je na demografske promjene države u XVI. – XVII. stoljeću.	1
K O N P E T E N C I J E	1.1. Prikupljanje informacija iz povijesnih izvora (predmetnih, pisanih itd.), formuliranje zaključaka.	Ispitanik na osnovi izvora ustanovi da su vojni pohodi izvršili velika pustošenja među pučanstvom.	10
	1.3. Analiza slikovnih izvora (npr. fotografije, karikature, plakati) prema zadanim kriterijima.	Na temelju zemljovida koji prikazuje gustoću pučanstva ukazuje da je na područjima koja su Turci opustošili naseljenost bila jako rijetka, dok na onim područjima koja je vojska manje dotakla, ali su bila nepovoljnija glede prirodne okolice (planine) naseljenost je bila gušća.	
	1.8. Prikaz kako se u analiziranom izvoru oslikava autorov osobni položaj.	Na temelju slike može ustanoviti da se demografske procjene povjesničara znatno razlikuju. Pojedini povjesničari u apsolutnoj mjeri jedva dokazuju pad u odnosu na kraj XV. stoljeća, dok drugi pretpostavljaju znatno nazadovanje.	
	4.2. Dokazivanje kako povijesni događaji općenito imaju više razloga i posljedica.	Uzimajući u obzir europske prosjeke, ispitanik može ustanoviti da stagniranje u pravom smislu skriva goleme gubitke jer se pučanstvo države trebalo znatno povećati. Tako je pustošenje svakako bilo golemo, pojedina područja su opustjela što je sprečavalo i gospodarski razvoj.	
	4.4. Razlikovanje i razmatranje bitnih od manje bitnih kriterija i čimbenika.	Ispitanik u svojoj radnji pravilno primjenjuje karakteristične pojmove društvene povijesti (gustoća stanovništva, razvoj pučanstva itd.).	
Uređenost, jezična pravilnost.		Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	1

22. Etnički odnosi Ugarske u XVIII. stoljeću

Gledišta vrednovanja		Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka		Ispitanik u svom odgovoru prije svega usredotočen je na promjene etničke slike države.	1
	1.1. Prikupljanje informacija iz povijesnih izvora (predmetnih, pisanih itd.), formuliranje zaključaka.	Ispitanik sa zemljovida i etničkih omjera može pročitati da se etnički položaj Ugarske u turskom razdoblju znatno promijenio: Mađari su od apsolutne većine postali razmjerna (relativna) većina.	
	1.3. Analiza slikovnih izvora (npr. fotografije, karikature, plakati) prema zadanim kriterijima.	S dijagrama možete ustanoviti da su etničke promjene počele već u turskom razdoblju te su se ubrzale u XVIII. stoljeću.	

Gledišta vrednovanja		Optimalno rješenje	Bodovi
K O N P E T E N C I J E	4.2. Dokazivanje kako povijesni događaji općenito imaju više razloga i posljedica.	Na temelju zemljovida može ustanoviti da je osnovni razlog promjena pustošenje u turskom razdoblju koje je ponajprije dotaknulo područja gdje obitavaju Mađari. Gubici su se već i u turskom razdoblju nadoknađivali strancima (Rumunji, Srbi). U XVIII. stoljeću naseljavanje opustošenih područja djelomično je riješila unutarnja seoba, djelomično useljavanje, odnosno kolonizacije. Međudobno Mađari su se iz rubnih područja selili prema Alföldu, tako je srednji dio države očuvao mađarsko obilježje, ali se etnička granica povukla prema sredini Karpatskog bazena. U naseljavanju su sudjelovali Srbi i Rumunji, a u napučavanju Nijemci. Rezultatom tog tijeka Ugarska je postala višenarodna država te pogotovo rubna područja postala su narodnosno miješana.	10
	4.4. Razlikovanje i razmatranje bitnih od manje bitnih kriterija i čimbenika.		
	2.1. Poistovjećivanje i pravilna uporaba povijesnih pojmova.	Ispitanik u svojoj radnji pravilno primjenjuje karakteristične pojmove društvene povijesti (useljavanje, stanje miješane narodnosti itd.). .	
Uređenost, jezična pravilnost.		Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	1

23. Carinska uredba Marije Terezije (I.)

- U Austriji su ukinute unutarnje carinske granice, ali su u Ugarskoj ostale.
- U Austriji su pridonijele gospodarskom razvoju, u Ugarskoj nisu.
- U Austriji su plaćali porez, dok su plemići u Ugarskoj bili oslobođeni poreza. Carinskom uredbom vladarica je htjela neposredno oporezivati ugarsko plemstvo.
- ojačala je njezinu autonomiju
- merkantilistička zamisao
- bila je naklonjena austrijskoj i češkoj industriji
- ne* ako prevozi za svoje potrebe, *da* ako trguje s robom

24. Marija Terezija i Ugarski sabor 1740. – 1741. godine

- neoporezivanje plemića, Ugarska se upravlja sukladno svojim zakonima, popunjavanje položaja palatina, mađarska pitanja rješavaju Mađari
- ponudili su svoju pomoć
- može se zapaziti sklad između vladarice i plemstva, plemići oduševljeno vole kraljicu, kraljica je otvorena i iskrena / *sredstva*: zanosna, oduševljena lica, teatralno držanje, oduševljeni zamah mačem, stavljanje u sredinu majke i djeteta itd.
- Samo djelomično. Plemići su zauzvrat tražili potvrdu staleških prava.

25. Politika Marije Terezije

- povećala je ugled staroga glavnoga grada
- uzdizanje sjaja staroga kraljevskog sjedišta
- Kraljica je za ugarsko srednje plemstvo u dvoru osigurala napredak, kako bi vezala i taj sloj. Ugarska vanjska obilježja uvela je u dvorski život.
- udovoljila je želji da živi među svojim narodom

26. Pragmatička sankcija (I.)

- nasljeđivanje po ženskoj grani
- zajednička osoba vladara, dva dijela Carstva nerazdvojiva su (i u nasljeđivanju)
- poslije krunidbene prisege koja osigurava ugarska staleška prava

27. Politika Josipa II.

- a) edikt o snošljivosti (toleranciji), uredba o kmetstvu, uređivanje odnosa dušobrižnika
 b) te je smatrao najosnovnijima / doticala su najširi krug
 c) za stišavanje erdeljskih i ugarskih staleža; za osiguravanje novaka, dobivanje na vremenu
 d) naredio je pohranjivanje (čuvanje) dokumenata o popisima i katastrima

28. Pragmatička sankcija (II.)

Gledišta vrednovanja		Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka		Ispitanik u svom odgovoru ponajprije je usredotočen na odnose Ugarske i Carstva.	3
K O N P E T E N C I J E	1.1. Prikupljanje informacija iz povijesnih izvora (predmetnih, pisanih itd.), formuliranje zaključaka.	Na temelju izvora ispitanik može ustanoviti da je Ugarski državni sabor 1723. godine prihvatio pravo naslijeđa po ženskoj grani habsburške dinastije na prijestolje što je pravno osiguralo Habsburgovcima nesmetano nasljeđivanje prijestolja.	9
	1.3. Analiza slikovnih izvora (npr. fotografije, karikature, plakati) prema zadanim kriterijima.	Ispitanik na temelju izvora ustanovljuje kako tim činom nisu se odrekli staleških povlastica jer su budući vladari trebali položiti krunidbenu prisegu čime se osiguravalo održanje staleškog ustava.	
	4.2. Dokazivanje kako povijesni događaji općenito imaju više razloga i posljedica.	Također, na osnovi izvora može ustanoviti kako se Ugarska i zapadni dio Carstva nerazdvojivo nasljeđuju, tako između dvije strane Carstva nastao je pravni odnos putem naslijeđa.	
	4.4. Razlikovanje i razmatranje bitnih od manje bitnih kriterija i čimbenika.	Na temelju slike ispitanik može ustanoviti da glede uprave Ugarska je gotovo sasvim nezavisna te pretežiti dio vlasti je pod nadzorom staleža.	
	2.1. Poistovjećivanje i pravilna uporaba povijesnih pojmova.	Za drugi dio Carstva Ugarsku prije svega veže zajednička osoba vladara. Budući da su vojna, vanjskopolitička i financijska pitanja kraljevsko isključivo pravo, za njihovo upravljanje – putem središnjega savjetodavnog tijela vladara – državni uredi znatno utječu. Ima i takvih područja koja – baš na osnovi kraljevskog isključivog prava – u potpunosti su pod vodstvom središnjice: vojna pitanja (dvorsko vojno vijeće).	
		Ispitanik može ustanoviti da je u sustavu staleškog dualizma upravu dviju država središnja vlada riješila bez većih prepreka s uvažavanjem staleških prava.	
		Ispitanik u svom tekstu pravilno primjenjuje karakteristične pojmove političke povijesti (grane vlasti, kraljevsko isključivo pravo itd.).	
Uređenost, jezična pravilnost.		Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	4

29. Carinska uredba Marije Terezije (II.)

Gledišta vrednovanja	Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka	Ispitanik u svom odgovoru prije svega usredotočen je na sadržaj i ocjenu Uredbe o dvojnoj carini.	3
K O N P E T E N C I J E <p>1.1. Prikupljanje informacija iz povijesnih izvora (predmetnih, pisanih itd.), formuliranje zaključaka.</p> <p>1.3. Analiza slikovnih izvora (npr. fotografije, karikature, plakati) prema zadanim kriterijima.</p> <p>4.2. Dokazivanje kako povijesni događaji općenito imaju više razloga i posljedica.</p> <p>4.4. Razlikovanje i razmatranje bitnih od manje bitnih kriterija i čimbenika.</p> <p>2.1. Poistovjećivanje i pravilna uporaba povijesnih pojmova.</p>	<p>Ispitanik pomoću izvora i zemljovida može predstaviti osnovne crte dvojne carinske granice (vanjska granica s tržišnim obilježjem, između Ugarske i Austrije i nadalje postoji carinska granica, u Austriji se ukidaju, u Ugarskoj ostaju unutarnje carinske granice).</p> <p>Na temelju zemljovida i izvora ispitanik može ustanoviti da je cilj carinske uredbe, s jedne strane, zaštita austrijsko-češke industrije od strane konkurencije, s druge strane, neposredno oporezivanje ugarskoga plemstva.</p> <p>Iz statističkih podataka ispitanik može ustanoviti da je unatoč carinskoj uredbi bilanca vanjske trgovine Ugarske bila neprekidno pozitivna. Dobit je nastao izvozom namirnica i polugotovih proizvoda za koje je stvorila tržište austrijsko-češka i industrija u razvoju.</p> <p>Može ustanoviti da je carinska granica ugarsku industriju štitila samo od konkurencije izvan granica Carstva, dok je austrijsko-češkoj konkurenciji bila podređena. Iz brojčanih promjena manufaktura je uočljivo da su osnovni razlozi zaostalosti razvoja ugarske industrije drugi.</p> <p>Ispitanik na osnovi dijagrama može napomenuti premda slika prikazuje veliki skok u razvoju, manufaktura ima minimalno (30), dakle, osnovano je malo manufaktura i nema većega industrijskog razvoja.</p> <p>Iz tablica ispitanik može pročitati da je ugarska vanjska trgovina u osnovi bila usmjerena prema zapadnom dijelu Carstva i na taj način carinska uredba nije učinila veći prekid u ugarskoj vanjskoj trgovini, koja je očuvala svoju bilancu.</p> <p>Sažimajući, ispitanik može ustanoviti da je carinska uredba bila nepovoljna za ugarsko plemstvo i ugarsko gospodarstvo od konkurencije je štitila samo djelomično. (Znači, bila je nepovoljnija od uvođenja zaštitnih carina, ali stvorila je povoljnije uvjete od prethodnih stanja.)</p> <p>Ispitanik pravilno primjenjuje karakteristične pojmove gospodarske i političke povijesti (merkantilizam, suverenitet itd.).</p>	9
Uređenost, jezična pravilnost.	Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	4

5.5. Prosvjeta, crkve, škole

30. Reformacija i nastava

- a) povećao se broj škola.
 b) u većini su bili protestanti (kalvinisti, luterani) (1 bod), na južnim su se područjima i u gradovima pojavili muslimani (1 bod), s južnih područja je nestalo prethodno stanovništvo (1 bod)
 c) u zapadnoj Ugarskoj

31. Vjerske dogme mađarske reformacije

- a) odanost, poštivanje više vlasti, plaćanje poreza
 b) Ako vlast naređuje protiv prirodnih i božjih zakona (1 bod), onda je otpor opravdan (1 bod).
 c) protiv vlasti habsburških kraljeva (1 bod), staleškom otporu (1 bod)
 d) odobrava ubiranje kamate
 e) u skladu je s Calvinovim doktrinama (teorija o ubijanju tiranina, odobravanje pristojne kamate)

32. Prosvjeta u Erdelju

- a) pitanje mađarskog jezika
 b) razvoj mađarskog jezika
 c) Reformacija je smatrala važnim propovijed na materinskom jeziku, poučavanje Biblije na materinskom jeziku (1 bod), time je kultura materinskog jezika dobila zamah (1 bod).
 d) domoljublje/rodoljublje

33. Školstvo u Erdelju

- a) mješovito; pripadnici četiriju vjera su živjeli jedni kraj drugih
 b) može se povezati sa staleškim, teritorijalnim (1 bod) i etničkim (1 bod) karakteristikama
 c) školstvo na stupnju sveučilišta
 d) prema vjeroispovjedi su se upisivali na zapadna sveučilišta

34. Katolički preporod

- a) u Erdelju vidi zaštitnika mađarskih interesa/takvu vlast koja osigurava mađarskim staležima samostalnost prema caru
 b) protestantska vjera
 c) ne može se dokazati
 d) u Erdelju vidi zaštitnika staleških prava (prihvatljivi su i točni odgovori a) pitanja!)
 c) Pázmány je ukinuo suprotnosti između katoličanstva i staleških nastojanja, dokazao je da i katoličanstvo može zastupati staleške interese.

35. Reformacija i prosvjeta

Gledišta vrednovanja	Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka	Ispitanik je u svom odgovoru ponajprije usredotočen na prosvjetne utjecaje reformacije.	1
1.1. Prikupljanje informacija (predmetnih, pisanih itd.) iz povijesnih izvora, formuliranje zaključaka.	Ispitanik sa zemljovida može pročitati dokazane povezanosti među razvojem reformacije, ugarskoga školskog sustava i tiskarstva.	
1.2. Usporedba informacija koje potječu iz izvora različitog tipa.	Ispitanik na temelju naslovnice vizsolyške Biblije Gáspára Károlija i Encyclopedije Jánoša Cserea Apáczajja može ustanoviti da je razvoj reformacije dao velik zamah prosvjeti na materinskom jeziku.	
1.3. Analiza slikovnih izvora (npr. fotografije, karikature, plakati) prema zadanim kriterijima.	Po Apáczajjevu primjeru može rasvijetliti kako je putem reformacije ugarska prosvjeta ponovno bila tijesno povezana s europskom prosvjetom. U svezi sa slikom reformatskoga kolegija u Debrecinu može upućivati na povezanosti reformacije i kvalitetnih škola.	

	Gledišta vrednovanja	Optimalno rješenje	Bodovi
K O N P E T E N C I J E	1.4. Uporaba zemljovida za stjecanje novih spoznaja.	Sažimajući može prikazati da je reformacija dala zamah razvoju mađarskoj prosvjeti, ponajprije putem razvoja kulture materinskog jezika i izgrađenog školskog sustava.	10
	3.8. Prepoznavanje razlika i poklapanja, tumačenja najvažnijih događaja između svjetske i ugarske povijesti.		
	2.1. Poistovjećivanje i pravilna uporaba povijesnih pojmova.	Ispitanik pravilno primjenjuje karakteristične pojmove povijesti prosvjete (kultura materinskog jezika, školski sustav itd.).	
	Uređenost, jezična pravilnost.	Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	1

36. Katolički preporod i prosvjeta

	Gledišta vrednovanja	Optimalno rješenje	Bodovi
	Razumijevanje zadatka	Ispitanik je u svom odgovoru ponajprije usredotočen na utjecaje prosvjete katoličkog preporoda.	1
K O N P E T E N C I J E	1.1. Prikupljanje informacija iz povijesnih izvora (predmetnih, pisanih itd.), formuliranje zaključaka.	Ispitanik sa zemljovida može pročitati dokazane povezanosti među razvojem katoličkoga preporoda, ugarskoga školskog sustava i tiskarstva.	10
	1.2. Usporedba informacija koje potječu iz različitih tipova izvora.		
	1.3. Tumačenje izvora (npr. fotografija, karikatura, plakata) prema zadanim kriterijima.	Na temelju naslovnice djela <i>Igazságra vezérlő kalauz</i> Pétera Pázmánya može ustanoviti da je katolički preporod – putem reformacije – pridonio razvoju prosvjete na materinskom jeziku.	
	1.4. Uporaba zemljovida za stjecanje novih spoznaja.	Na temelju slika može ukazati da je putem katoličkoga preporoda ugarska kultura bila tijesno povezana s europskom prosvjetom, prihvatila je i razvijala baroknu umjetnost. Može ustanoviti da je katoličanstvo dalo zamah ugarskoj prosvjeti: Sveučilište u Trnavi (Nagyszombat) i barokna umjetnost (unutrašnjost crve u Trnavi).	
	3.8. Prepoznavanje i analiza razlika i poklapanja među najvažnijim događajima mađarske i opće povijesti.	Sažimajući, ispitanik može prikazati da je katolički preporod dao zamah razvoju ugarske prosvjete (kultura materinskog jezika, školstvo i umjetnosti).	
	2.1. Poistovjećivanje i pravilna uporaba povijesnih pojmova.	Ispitanik pravilno primjenjuje karakteristične pojmove povijesti prosvjete (barok, sveučilište itd.).	
	Uređenost, jezična pravilnost.	Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	1

37. Ratio Educationis (I.)

- a) zadatak države/kraljevske vlasti
 b) drevnim zakonima (1 bod), da je služba javnog dobra zadatak države (1 bod)
 c) Pozivanje na drevne zakone upućuje na staleško razmišljanje (1 bod), a služba javnog dobra na prosvjetiteljstvo (1 bod).
 d) bio je zadatak Crkve

38. Ratio Educationis (II.)

- a) u rukama Crkve
 b) zadatak države
 c) Nastojanje teksta i podaci zemljovida se ne poklapaju: na najvišem (na stupnju fakulteta) preteži to je bio zadatak države (1 bod), ali je prosvjeta umalo u potpunosti bila u rukama vjere (1 bod).
 d) Školski sustav u velikim crtama prikazuje vjerski sastav (1 bod), ali je katolički školski sustav razvijeniji (1 bod).
 e) školstvo su smatrali sredstvom protureformacije

39. Ratio Educationis (III.)

- a) materinski jezik
 b) na temelju raznih prava i zanimanja
 c) tolerancije/strpljivosti (1 bod), prosvjetiteljstva (1 bod)
 d) načelo opće školske obveze

40. Ratio Educationis (IV.)

- a) država/zakon (1 bod), prije je to zadatak održavatelja, uglavnom je bio unutarnje pitanje Crkve (1 bod)
 b) u interesu razvoja stupnja prosvjete
 c) lagodan opstanak, neka bude u razmjeru posla, da budu zadovoljni u svome poslu (1 bod po čimbeniku, ali se najviše daje dva boda)

41. Ratio Educationis (V.)

- a) na uvođenje obvezatnoga školovanja/na uvođenje obvezatnoga školovanja za svakog
 b) sasvim je novo/važan razvoj
 c) poljoprivrednim radovima
 d) s interesima roditelja i gospodarskim interesima države (1 bod), radi odgoja, pripremanjem na život (1 bod)

42. Ratio Educationis (VI.)

Gledišta vrednovanja		Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka		Ispitanik je ponajprije usredotočen na ukazane ciljeve na osnovi navoda izvora iz Ratio Educationisa.	1
K O N P E T E N C I J E	1.1. Prikupljanje informacija iz povijesnih izvora (predmetnih, pisanih itd.), formuliranje zaključaka.	Ispitanik na osnovi izvora ustanovi da cilj tog dijela uredbе obrazlaže učenje njemačkog jezika s korisnošću: cilj prosvjete je odgoj korisnih građana. Navodi i konkretnosti: mogućnost stručnog usavršavanja, korisnosti odnosa, lakša dostupnost knjiga.	
	1.6. Razlikovanje činjenica i pretpostavaka.	Utjecaj prosvjetiteljstva se može dokazati u bezosjećajnosti prema narodnim tradicijama, u optimističkom vjerovanju kako se ljudi mogu brzo promijeniti putem prosvjete.	
	1.8. Predstavljanje kako se u analiziranom izvoru zrcali autorov osobni položaj.	Istodobno je očigledna – ali nije izrečeno – izraženost ciljeva Carstva: neka njemački jezik bude posrednik u višenarodnom Carstvu. Trenutačno stanje uopćava pretnaglašavanjem uloge njemačkih knjiga, te izbjegava druga rješenja (npr. ne spominje razvoj materinskog jezika).	
	3.8. Prepoznavanje i analiza razlika i poklapanja među najvažnijim događajima ugarske i opće povijesti.		

Gledišta vrednovanja	Optimalno rješenje	Bodovi
2.1. Poistovjećivanje i pravilna uporaba povijesnih pojmova.	Ispitanik pravilno primjenjuje karakteristične pojmove povijesti prosvjete (prosvjeta, prosvjetiteljstvo itd.).	5
Uređenost, jezična pravilnost.	Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	1

43. Ratio Educationis (VII.)

Gledišta vrednovanja	Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka	Ispitanik u svom odgovoru je usredotočen na izražene ciljeve te uredbe.	1
K O N P E T E N C I J E <p>1.1. Prikupljanje informacija iz povijesnih izvora (predmetnih, pisanih itd.), formuliranje zaključaka.</p> <p>1.6. Razlikovanje činjenica i pretpostavaka.</p> <p>1.8. Predstavljanje kako se u analiziranom izvoru zrcali autorov osobni položaj.</p> <p>3.8. Prepoznavanje i analiza razlika i poklapanja među najvažnijim događajima ugarske i opće povijesti.</p> <p>2.1. Poistovjećivanje i pravilna uporaba povijesnih pojmova.</p>	<p>Ispitanik na osnovi izvora ustanovi da uredba povijesti pripisuje temeljnu važnost. Iz teksta može prepoznati kako povijest zapravo tada postaje središtem prosvjete.</p> <p>Može ustanoviti da uredba želi putem nastave povijesti ostvariti više ciljeva. Iz tih ciljeva može se istaknuti građanska vjernost koja ponajprije znači vjernost prema vladaru. Od toga predmeta ta naredba očekuje da se ljudi odgoje tako kako bi bili korisni građani u javnom životu, kako bi imali unutarnji poticaj za rad i za razvoj moralnog ponašanja.</p> <p>Uredba – s karakterističnim optimizmom prosvjetiteljstva – od prosvjete očekuje razvoj doživotne vjernosti.</p> <p>Ispitanik pravilno primjenjuje karakteristične pojmove povijesti prosvjete (prosvjeta itd.).</p>	5
Uređenost, jezična pravilnost.	Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	1

6. Građanske promjene, doba nacionalnih država i imperijalizma

6.1. Političke struje Francuske građanske revolucije.

Deklaracija o pravima čovjeka i građanina

44. Deklaracija o pravima čovjeka i građanina (I.)

- a) *narodni suverenitet*: izvor svake vlasti je narod.
- b) *jednakost pred zakonom*: bez obzira na svoju pripadnost, vjeru i rod, svi su građani ravnopravni pred sudom; njihove postupke prosuđuju istim zakonima.
- c) *sloboda govora*: slobodno izražavanje mišljenja ne smije ograničavati se, ali pred zakonom svi su odgovorni za svoje objelodanjeno mišljenje.
- d) *sloboda savjesti*: nikoga se ne smije zbog svojih nazora kazniti.
- e) *sloboda vjere*: nitko ne smije biti uznemirivan zbog svojih vjerskih nazora.

45. Deklaracija o pravima čovjeka i građanina (II.)

Odgovori u redoslijedu tvrdnja: netočno / točno / točno / netočno / točno

46. Ustav iz 1791. godine

- a) biraju ih (svećenike neposredno birači, biskupe elektori)
- b) suprotan je prijašnjoj praksi: prije su imenovanja bila u rukama crkve
- c) osoba koja u ime svojih birača (po njihovu nalogu) bira zastupnika
- d) ministri su odgovorni zakonodavstvu
- e) ograničeni veto i službe, odnosno pravo imenovanja ministara

47. Rasprodaja crkvene imovine

- a) prisvajanje crkvenih dobara
- b) želi riješiti financijsku krizu
- c) slobodom vlasništva
- d) ako država obavlja zadatke koje su osnivači odredili (prosvjeta, liječenje, socijalni poslovi), onda ona ima pravo vlasništva nad dobrima koja će to osigurati
- e) crkva, odnosno vjernici se mogu suprotstaviti revoluciji

48. Paljba na Marsovu polju

- a) uzrujana gomila potaknuta klubovima zahtijeva republiku te ustavni monarhisti pod vodstvom La Fayettea
- b) povjesničar (1 bod) i crtač su na strani gomile, dok je suvremeni autor na strani La Fayettea (1 bod)
- c) nasilnost mase

49. Francusko gospodarstvo u XVIII. stoljeću

Odgovori u redoslijedu tvrdnja: netočno / točno / točno / netočno / točno / netočno

50. Politika Luja XVI.

Gledišta vrednovanja	Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka	Ispitanik u svom odgovoru ponajprije otkriva razloge pada ustavne monarhije.	1
1.1. Prikupljanje informacija (predmetnih, pisanih itd.) iz povijesnih izvora, formuliranje zaključaka.	Ispitanik na osnovi tablice vremenski smjesti razdoblje ustavne monarhije u Francuskoj (1789. – 1792.).	
1.2. Usporedba informacija koje potječu iz različitih vrsta izvora.	Može ustanoviti koje su bile suprotne strane u početku (lojalisti, tj. koji su odani kralju, ustavni monarhisti, radikali), a poslije (ustavni monarhisti, žirondinci).	

Gledišta vrednovanja		Optimalno rješenje	Bodovi
K O N P E T E N C I J E	1.9. Sklonost prema detaljima pri obradi i analizi izvora.	Može ustanoviti koja su bila zakonodavna tijela (ustavotvorna narodna skupština, zakonodavna skupština) i u čijoj je ruci bila izvršna vlast (kralj).	10
	4.2. Dokazivanje kako povijesni događaji imaju više razloga i posljedica.	Iz izjave kralja ispitanik može ustanoviti vladarevo mišljenje kako on ne raspolaze pravima garantiranim zakonima. Odnosno vladar nije imao povjerenje u ustavne monarhiste i zbog toga nije surađivao s njima. To stanje kralj smatra opasnim za državu.	
	4.4. Razlikovanje i razmatranje bitnih od manje bitnih kriterija i čimbenika.	Žirondinski ministar smatra kako je upravo zbog negativnog odnosa kralja nastalo anarhističko stanje u državi. Ispitanik može ocijeniti dva mišljenja, s tvrdnjom da u svakom ima istine.	
	4.13. Prepoznavanje uloga osoba, stranaka, skupina u razvoju po jednoga povijesnog događaja.	Ispitanik na osnovi slike i svojih spoznaja može ustanoviti kako su ustavni monarhisti između dvije vatre, njihova je baza sve tjesnija.	
	2.1. Poistovjećivanje i pravilna uporaba povijesnih pojmova.	Ispitanik pravilno primjenjuje pojmove političke i društvene povijesti (ustavna monarhija, zakonodavna vlast, izvršna vlast itd.).	
Uređenost, jezična pravilnost.		Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	1

51. Financijska kriza u Francuskoj

Gledišta vrednovanja		Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka		Ispitanik je u svom odgovoru usredotočen na problematiku državnih dugova.	1
K O N P E T E N C I J E	1.1. Prikupljanje informacija (predmetnih, pisanih itd.) iz povijesnih izvora, formuliranje zaključaka.	Ispitanik na osnovi izvora može ustanoviti da se Francuska u proteklom stoljeću potpuno zadužila. Između omjera zaduženosti i ratova može se vidjeti uzajamna povezanost. Iz izdataka je razvidno da su proračun sufinancirali iz zajmova i zbog toga je državni dug do kraja stoljeća postao nekontroliranim. Rješenje bi bilo smanjenje izdataka ili povećanje prihoda. Oba bi rušila prava ovlaštenih (smanjenje izdataka negativno bi djelovalo na dvorsku aristokraciju i vojne časnike, a prihodi bi pristigli jedino oporezivanjem slojeva oslobođenih plaćanja poreza).	10
	2.1. Poistovjećivanje i pravilna uporaba povijesnih pojmova.	Ispitanik na osnovi navedenih i svojih spoznaja može ustanoviti kako vlast nije učinila te korake i kako je država zbog zaduženosti u krizi. Ispitanik pravilno primjenjuje pojmove povijesti gospodarstva (proračun, državni dug itd.)	
	Uređenost, jezična pravilnost.	Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	

52. Pad ustavne monarhije

Gledišta vrednovanja		Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka		Ispitanik u svom odgovoru prije svega otkriva razloge pada ustavne monarhije.	4
K O N P E T E N C I J E	1.1. Prikupljanje informacija (predmetnih, pisanih itd.) iz povijesnih izvora, formuliranje zaključaka.	Ispitanik na osnovi tablice vremenski smjesti razdoblje ustavne monarhije u Francuskoj (1789. – 1792.). Može ustanoviti koje su bile suprotne strane u početku (lojalisti, ustavni monarhisti, radikalci), a poslije (ustavni monarhisti, žirondinci).	12
	1.2. Usporedba informacija koje potječu iz različitih vrsta izvora.	Može ustanoviti koja su bila zakonodavna tijela (ustavotvorna narodna skupština, zakonodavna skupština) i u čijoj je ruci bila izvršna vlast (kralj).	
	1.9. Sklonost prema detaljima pri obradi i analizi izvora.	Iz kraljeve izjave ispitanik može ustanoviti vladarevo mišljenje kako on ne raspolaže zakonima zajamčenim (garantiranim) pravima. Odnosno vladar nije imao povjerenje u ustavne monarhiste i zbog toga nije surađivao s njima.	
	4.2. Dokazivanje kako povijesni događaji imaju više razloga i posljedica.	Iz pillnitzke izjave je razvidno da car i pruski kralj od svog naroda žele zaštititi kralja. Vanjska intervencija vjerojatno je ugrozila kraljevu popularnost.	
	4.4. Razlikovanje i razmatranje bitnih od manje bitnih kriterija i čimbenika.	Ispitanik na osnovi slike i svojih spoznaja može ustanoviti kako su ustavni monarhisti između dvije vatre, a njihova je baza sve tjesnija. To je dovelo do pada ustavne monarhije.	
	4.13. Prepoznavanje uloge osoba, stranaka, skupina u razvoju po jednog povijesnog događaja.	Učenik na osnovi slike i svojih spoznaja navodi daljnje argumente kako se ustavna monarhija nije mogla stabilizirati (položaj mase nije se poboljšao, nastale su nove političke struje itd.).	
	2.1. Poistovjećivanje i pravilna uporaba povijesnih pojmova.	Ispitanik pravilno primjenjuje pojmove političke i društvene povijesti (ustavna monarhija, zakonodavna vlast, izvršna vlast itd.).	
Uređenost, jezična pravilnost.		Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	5

53. Marat

- a) stjecanje punomoći
 b) unošenje straha (optužba aristokratske zavjere), naoružavanje mase, uhićenje protujakobinskih časnika
 c) loša je opća opskrbljenost, mogući neprijateljski napadi, mnogo izdajica
 d) proturječne su idejama Deklaracije

54. Jakobinski ustav

- a) pravo izbora (1 bod), sloboda mišljenja (1 bod), pravo na otpor (1 bod), pravo vlasništva (1 bod), socijalna prava (1 bod), pravo na naobrazbu (1 bod), narodni suverenitet (1 bod)
 b) jednakost pred zakonom, pravo zaštite, slobodu savjesti
 c) na teror

55. Jakobinci preuzimaju vlast

- a) narodni suverenitet je neograničen
 b) nastupa protiv apsolutizma, neiskusnost
 c) suverenitet naroda je ograničen
 d) teror mase/tiranija onih koji nastupaju u ime naroda

56. Ustav iz 1795. godine

- a) elektorski sustav, godišnje su ponovno birali trećinu Vijeća pet stotina
 b) Osobe koje su birali građani (elektori) biraju zastupnike.
 c) ublažava krajnosti/filtrira volju opsežnog izbornog kruga
 d) jer na osnovi slika umjerene građanske snage slijeva su htjeli rušiti lojalisti (1 bod), a zdesna jakobinske mase (2 boda)

57. Danton (I.)

- a) strastveni, ima utjecaj na ljude, trudi se na kompromis, rastrošan je
 b) npr. strastvenost: pravi je muškarac – bludnik; djeluje na ljude; odličan govornik – demagog; trudi se na kompromis: ima razumijevanja za ljude – izdajnik je revolucije
 c) njegovu rastrošnost, korumpiranost

58. Danton (II.)

- a) uza sliku br. 4; teror govora, bodri za ubijanje unutrašnjeg neprijatelja

b)	Glavne značajke		Način prikaza osobine	
1.	snažan	1 bod	naglašava velike mjere lica	1 bod
2.	drag, blag	1 bod	ženstvene crte	1 bod
3.	snažan	1 bod	naglašavanjem grubih crta	1 bod
4.	agresivan	1 bod	izobličavanjem crtama	1 bod
5.	zamišljen	1 bod	blage crte, sanjarski pogled u daljinu	1 bod

59. Deklaracija o pravima čovjeka i građanina (III.)

Gledišta vrednovanja		Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka		U svom odgovoru ispitanik je usredotočen na usporedbu dvaju izvora prema zadanim kriterijima.	1
K O N P E T E N C I J E	1.1. Prikupljanje informacija (predmetnih, pisanih itd.) iz povijesnih izvora, formuliranje zaključaka.	Ispitanik na osnovi izvora može ustanoviti kako oba dokumenta jamče (garantiraju) građanska prava slobode. Ispitanik na osnovi svojih spoznaja može napomenuti da jakobinski ustav nikada nisu uveli, dapače politika jakobinaca proturječna je s njihovim ustavom. Kod usporedbe izvora očito je da osim pravne jednakosti i osiguranja ljudskih prava jakobinski ustav napominje prihvaćanje daljnjih obveza države (socijalna prava, pravo na naobrazbu). One nadmašuju liberalno shvaćanje razdoblja (doduše, nisu uveli).	5
	2.1. Poistovjećivanje i pravilna uporaba povijesnih pojmova.	Ispitanik pravilno primjenjuje karakteristične pojmove političke povijesti (ustav, građanska prava slobode itd.).	
Uređenost, jezična pravilnost.		Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	1

60. Žene u Francuskoj revoluciji

Gledišta vrednovanja	Optimalno rješenje	Bodovi	
Razumijevanje zadatka	Ispitanik se usredotočuje na ulogu žena u Francuskoj revoluciji.	1	
K O N P E T E N C I J E	<p>1.1. Prikupljanje informacija (predmetnih, pisanih itd.) iz povijesnih izvora, formuliranje zaključaka.</p> <p>1.3. Analiza slikovnih izvora (npr. fotografije, karikature, plakati) prema danim kriterijima.</p> <p>1.8. Prikazivanje kako se u analiziranom izvoru zrcali autorov osobni položaj.</p> <p>4.2. Dokazivanje kako povijesni događaji imaju više razloga i posljedica.</p> <p>4.4. Razlikovanje i razmatranje bitnih od manje bitnih kriterija i čimbenika.</p> <p>2.1. Poistovjećivanje i pravilna uporaba povijesnih pojmova.</p>	<p>Ispitanik na osnovi slika može registrirati razne uloge: žena koja je za muža umrla mučeničkom smrću; krvožedan revolucionar; fanatik koji ubija (i pod cijenom svoje smrti) neprijatelja za svoje ideje; žena koja iz pozadine vodi politiku; javne osobe koje vrše pritisak na zakonodavstvo.</p> <p>Ispitanik može ustanoviti kako su za vrijeme Francuske revolucije žene napustile svoju tradicionalnu ulogu (kao što i muškarci) i postale aktivnim sudionicama politike, ponajprije u krugu radikalnih snaga. Istovremeno pravo glasa nije prošireno na žene.</p> <p>Važno je što izvori opisuju i tradicionalnu ulogu žena.</p> <p>Sažetak: Povećana uloga žena nije značila stjecanje političkih prava.</p> <p>Ispitanik pravilno primjenjuje karakteristične pojmove političke povijesti (pravo glasa, fanatičan itd.).</p>	5
Uređenost, jezična pravilnost.	Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	1	

6.2. Napoleonovi ratovi i Europa Svete alijanse

61. Kontinentalna blokada

Odgovori u redoslijedu tvrdnja: točno / netočno / točno / netočno / točno

62. Revolucionarni val 1820. godine

- a) interesi vlasti (1 bod) za zaustavljanje revolucionarnih pokreta (1 bod)
- b) u interesu proširivanja (zauzimanje morskih tjesnaca)
- c) spriječiti ruska osvajanja
- d) istočno pitanje
- e) načelo intervencije, odnosno priznavanje prava nasilnog uplitanja

63. Napoleonovo vođenje rata (I.)

- a) kod Abukira, 1798. godine
- b) Nelson je s engleskom mornaricom kod Carigrada čekao Napoleonove brodove
- c) velika udaljenost, jaka zima, otpor ruskog naroda, siromašna područja nisu mogla opskrbljivati njegovu vojsku (za najmanje tri elementa daje se bod)
- d) opskrbili su ih hranom, vojnom opremom i financirali vojsku
- e) da se ne bi ujedinila/francuska sredozemna i atlantska flota (1 bod), jer bi to za Engleze značilo opasnost invazije (1 bod)

64. Napoleonovo vođenje rata (II.)

- a) njegova vojska živi (gotovani) iz izvora snage osvojenih područja
 b) hrabrost vojskovođe
 c) vojskovođa je jedan od vojnika
 d) vojska je pokretna
 e) naglašena uloga topništva

Prihvatljivi odgovori su još: neočekivana rješenja; na jednoj točki bojišnice usredotoči (koncentrira) veliku snagu itd.

65. Konzulatov ustav

- a) formalno da (1 bod), ali uistinu ne jer su pod Napoleonovim vodstvom bile sve tri grane vlasti (1 bod)
 b) opće, prošireno pravo glasa (od 21. godine) za odrasle muškarce
 c) u načelu se ostvarilo jer je suce doživotno kandidirao prvi konzul
 d) donosio je odluke u svezi s pitanjima koja su mu podastrli (ali samo o tima)

66. Bečki kongres (I.)

Gledišta vrednovanja		Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka		Ispitanik je u odgovoru usredotočen na ruska nastojanja i njihove pokretačke snage.	1
K O N P E T E N C I J E	1.1. Prikupljanje informacija (predmetnih, pisanih itd.) iz povijesnih izvora, formuliranje zaključaka.	Ispitanik na osnovi izvora ustanovi da je Rusija za održavanje feudalnoga društvenog poretka stupila u savez s dvjema kopnenim silama. U postizanju tih ciljeva osigurat će međusobnu pomoć.	5
	1.2. Usporedba informacija koje potječu iz različitih vrsta izvora.	Spomenute su velesile izjavile da i u drugim europskim državama imaju pravo upletati se (pravo intervencije) radi očuvanja društvenog poretka.	
	1.4. Uporaba zemljovida za nove spoznaje.	Ispitanik na osnovi kronologije izvora Svetu alijansu smjesti u vremenu, prepoznaje kako su uredbe odgovori na Francusku revoluciju.	
	3.5. Spoznaja promjena povijesnoga prostora.	Ispitanik pomoću zemljovida ustanovi koja područja je osvojila Rusija (Finska, kongresna Poljska, Besarabija).	
	3.6. Smještanje povijesnih događaja u vremenu i prostoru.	Na osnovi podataka ustanovi kako su Rusiju vodila dva načela: teritorijalno proširenje vlasti koje je značilo pripajanje novih područja i održavanje staroga (feudalnoga) društvenog poretka, zaustavljanje revolucija.	
	4.4. Razlikovanje i razmatranje bitnih od manje bitnih kriterija i čimbenika.	Ispitanik pravilno primjenjuje karakteristične pojmove povijesti diplomacije i društva (intervencija, djelokrug interesa itd.).	
Uređenost, jezična pravilnost.		Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	1

67. Bečki kongres (II.)

Gledišta vrednovanja		Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka		Ispitanik je u odgovoru usredotočen na britanska nastojanja i njihove pokretačke snage.	1
K O N P E T E N C I J E	1.1. Prikupljanje informacija (predmetnih, pisanih itd.) iz povijesnih izvora, formuliranje zaključaka.	Ispitanik na osnovi izvora može ustanoviti da je Velika Britanija izostala iz Svete alijanse, tako otvoreno nije prihvatila zajedništvo velesila protiv revolucionarnih i narodnih pokreta.	5
	1.2. Usporedba informacija koje potječu iz različitih vrsta izvora.	Istovremeno, na osnovi izjave ministra vanjskih poslova, može ustanoviti da joj je bio interes zaustavljanje proširivanja revolucionarnih pokreta.	
	1.9. Sklonost prema detaljima u obradi i analizi izvora.	Ispitanik na osnovi godine nastanka izvora Svetu alijansu smjesti u vremenu, i prepoznaje da su uredbe odgovori na Francusku revoluciju.	
	4.2. Dokazivanje kako povijesni događaji općenito imaju više razloga i posljedica.	Ispitanik na osnovi zemljovida prepoznaje da je Velika Britanija povećala broj svojih morskih vojnih baza (npr. Helgoland).	
	4.4. Razlikovanje i razmatranje bitnih od manje bitnih kriterija i čimbenika.	Prepoznavanjem ruskih teritorijalnih dobitaka može ustanoviti kako je težnju Velike Britanije za održavanjem ravnoteže ometalo pretjerano rusko napredovanje.	
	4.1.3. Prepoznavanje uloge osoba, stranaka, skupina u razvoju po jednog povijesnog događaja.	Ispitanik na osnovi podataka može ustanoviti da je Velika Britanija htjela povećati broj svojih morskih vojnih baza, trudila se potisnuti Rusiju, zbog toga je podupirala jačanje njemačkih država i istodobno je prešutno priznala ugušenje revolucija.	
	2.1. Poistovjećivanje i pravilna uporaba povijesnih pojmova.	Ispitanik pravilno primjenjuje karakteristične pojmove povijesti diplomacije i društva (intervencija, djelokrug interesa itd.).	
Uređenost, jezična pravilnost.		Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	1

6.3. Ideje XIX. stoljeća

68. Nacionalna ideja

U tekstu treba podcrtati riječi: bratstvo / ista krv / istog jezika i načina života / da više ne budu različite između vjera / budite ujedinjeni, konačno želite isto

slavljenje zajedničke prošlosti; naglašavanje zajedničkog podrijetla; isticanje zajedničkog jezika; naglašavanje narodnog jedinstva; ublažavanje vjerskih, političkih razlika; otklanjanje od stranaca itd. (za pet točnih odgovora po 1 bod)

69. Konzervativizam (I.)

podupiranje sporijeg, sastavnog razvoja; očuvanje starih, uspješnih vrijednosti; ograđivanje od bezuvjetnog čuvanja starog; ograđivanje od potpunog prihvatanja starog; ograđivanje od revolucija (redoslijed nije bitan)

70. Konzervativizam (II.)

Odgovori u redosljedu tvrdnja: netočno / netočno / točno / točno

71. Liberalizam (I.)

Odgovori u redosljedu definicija: točno / netočno / točno / netočno / točno

72. Utopijski socijalizam

- a) imovina
- b) smatra štetnim
- c) razlike po dobi i sposobnosti
- b) povećao bi ulogu države

73. Ustav Sjedinjenih Američkih Država

- a) tri grane vlasti nezavisne su jedna od druge (1 bod) i jedna drugu nadziru (1 bod)
- b) žene (1 bod) te Indijanci i crnci (1 bod) nemaju pravo glasa
- c) svaka država članica u Senat delegira dva senatora (1 bod), istovremeno u Zastupnički dom dospijevaju zastupnici prema postocima pučanstva države (1 bod)

74. Marksističko gledište povijesti

- a) klasni sukob
- b) Radnici i kapitalističko građanstvo sve se oštrije razdvajaju i sve su oštiji sukobi između njih. Marx je takvo stanje uopćio na cijelu povijest.
- c) silom treba preuzeti vlast (1 bod), treba izgraditi diktaturu proletarijata

75. Liberalizam (II.)

Gledišta vrednovanja		Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka		Ispitanik je u svom odgovoru usredotočen na odnose između demokracije, države i građanina.	1
K O N P E T E N C I J E	1.1. Prikupljanje informacija (predmetnih, pisanih itd.) iz povijesnih izvora, formuliranje zaključaka.	Ispitanik na osnovi izvora ustanovi da se autori ograđuju od narodne vladavine pod kojom podrazumijevaju vladanje rulje, mase. Ustanovi da je i u monarhiji ostvariva demokracija.	10
	1.6. Razlikovanja činjenica i pretpostavaka.	Pod demokracijom podrazumijevaju građansku jednakost koja po njihovu shvaćanju zapravo ne znači političku jednakost. Ispitanik može ustanoviti da njemačko liberalno shvaćanje XIX. stoljeća osuđuje povlastice, ali se suzdržava vladavine naroda, te ustavnu monarhiju smatra idealnom koja pruža zaštitu od stare feudalne tiranije i nove vladavine mase.	
	2.1. Poistovjećivanje i pravilna uporaba povijesnih pojmova.	Ispitanik pravilno primjenjuje različite političke izraze (demokracija, politička prava, građanin itd.).	
Uređenost, jezična pravilnost.		Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	1

6.4. Industrijska revolucija i njezine posljedice

76. Otkrića industrijske revolucije

Watt: A, C Stephenson: B, D, E, F

77. Pučanstvo i gospodarstvo Engleske (I.)

Odgovori u redosljedu tvrdnja: netočno / netočno / točno / točno

78. Pučanstvo i gospodarstvo Engleske (II.)

a) 1780. godine (prihvatljivi su kraj 1730-ih godina i početak 1740-ih godina)

b) otkriće parnoga stroja (upotreba parne energije u industriji) / razvoj poljoprivrede / porast pučanstva / porast stanovništva gradova / osvajanje novih kolonija / zamah trgovine / pojava tvornice (prihvatljiva su bilo koja tri odgovora)

79. Prirodne svojstvenosti Engleske i industrijska revolucija

činjenica da je otočna država s razvedenom obalom koja omogućava pristajanje / bogata je ugljenom i željeznom rudačom, pašnjaci i klima povoljni su za stočarstvo (ovčarstvo)

80. Promjene u poljoprivredi

Redosljed uzroka i posljedica: B → D → A → C → E

81. Razvoj prometa

Gledišta vrednovanja		Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka		Ispitanik u svom odgovoru prije svega analizira međusobni utjecaj razvoja prometa i raznih grana gospodarstva u vrijeme industrijske revolucije.	1
K O N P E T E N C I J E	1.1. Prikupljanje informacija (predmetnih, pisanih itd.) iz povijesnih izvora, formuliranje zaključaka.	Ispitanik na osnovi teksta ustanovi kako je pojavom parne lokomotive rasla brzina prometa. Iz toga može zaključiti da je razvoj željezničke mreže proširio tržište.	10
	4.2. Dokazivanje da povijesni događaji imaju više razloga i posljedica.	Izvor se poziva na povećanje željezničkoga robnog prometa djelomično zahvaljujući upotrebi parne energije, koja je poboljšala opskrbu industrije sirovinom i trgovinske mogućnosti. Na osnovi zemljovida može zaključiti kako su se pomoću željeznice nova područja i nove zalihe sirovina mogli uključiti u proizvodnju. Može zapaziti da je u Engleskoj u vrijeme industrijske revolucije bila najgušća željeznička mreža baš u okolici nalazišta ugljena i željezne rudače.	
	2.1. Poistovjećivanje i pravilna uporaba povijesnih pojmova.	Ispitanik kod prikaza niza razloga i posljedica međusobnog utjecaja gospodarskih grana navede više razloga i/ili više posljedica.	
Uređenost, jezična pravilnost.		Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	1

82. Industrijska revolucija i razvoj

Gledišta vrednovanja		Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka		Ispitanik je u svom odgovoru usredotočen na promjene u gospodarstvu i načinu života u vrijeme industrijske revolucije.	5
K O N P E T E N C I J E	1.3. Analiza slikovnih izvora (npr. fotografije, karikature, plakati) prema zadanim kriterijima.	Ispitanik na osnovi simboličnoga prikaza sustavno analizira promjene u raznim granama gospodarstvenog života i svakidašnjeg života (npr. promet: parobrod, željeznica, industrija, poljoprivreda: strojevi, poljoprivreda: intenzivna poljoprivredna proizvodnja itd.).	12
	4.7. Interpretiranje razlika između promjene i razvitka na konkretnim primjerima.	Može ustanoviti zajedničke značajke tih promjena: na primjer kako parna snaga iskupljuje ljudsku i životinjsku energiju. Ispitanik može zaključiti mišljenje crtača o prikazanim događajima: pozdravlja razvoj, ocjenjuje ga pozitivnim, ton je svečan (zbog obljetnice).	
	2.1. Poistovjećivanje i pravilna uporaba povijesnih pojmova.	Ispitanik kod usporedbe načina prikaza može odrediti više konkretnosti o razvoju (npr. razvoj prometa, razvoj poljoprivrede, vojske, pojava složenijih struktura proizvodnje, poboljšanje životnih prilika ljudi itd.). Ispitanik pravilno primjenjuje povijesne pojmove karakteristične za industrijsku revoluciju (npr. strojevi, željeznica, promet, intenzivna poljoprivredna proizvodnja itd.)	
Uređenost, jezična pravilnost.		Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	4

83. Uzajamni odnosi razvoja Londona i industrijske revolucije (I.)

2 – C; 3 – A; 4 – B; 7 – A

84. Životne okolnosti tvorničkih radnika

	Slika	Tekst	Oba	Nijedno
Životni uvjeti radnika koji žive u Manchesteru u vrijeme industrijske revolucije bili su štetni za zdravlje.			X	
Život prigradskih stanovnika većim dijelom odvijao se na ulici.	X			
Arhitektura industrijske četvrti gradova prilagodila se potrebama radnika.				X
Za stambene prilike industrijske revolucije općenito je karakteristična nabijenost.			X	
Glavni razlog krcatosti pamučnih predionica jest težnja vlasnika tvornice za maksimalnim dobitkom.		X		

85. Uzajamni odnosi razvoja Londona i industrijske revolucije (II.)

a – 8; b – 7; c – 10

86. Uzajamni odnosi razvoja Londona i industrijske revolucije (III.)

- a) Poboljšanje prometa pridonijelo je promjeni poljoprivrede jer je gospodaru rasla dostupnost šire trgovine, više poljoprivrednih proizvoda, mogli su dostavljati na veće daljine.
 b) S pojeftinjenjem poljoprivrednih proizvoda porasli su osobni dohodci.
 c) Bolje mogućnosti tržišta pučanstvo iz provincije privlačile su u London, porast pučanstva povećala je potražnju i zbog toga su bili povoljniji uvjeti tržišta.

87. Uzajamni odnosi razvoja Londona i industrijske revolucije (IV.)

- a) povoljniji uvjeti trgovine
 b) narodno tržište
 c) poboljšanje prometa
 d) promjene u zalihama sirovina
 e) poljoprivredne promjene

88. Demografska eksplozija

- a) pad mortaliteta (smrtnosti)
 b) povećanje proizvodnje hrane, svladavanje pošasti (epidemija), pojava boljih higijenskih uvjeta (za dva točna odgovora već se daje bod)
 c) $a - c - f$: povećanje proizvodnje hrane samo privremeno povećava broj rođenja, kada pučanstvo postigne granicu izdržavanja, ponovno raste mortalitet
 $b - d - f$: poboljšanje životnih prilika je trajno, zbog toga počinju regulirati rođenje i pad nataliteta
 d) $a - c - f$ prerani demografski rast, $d - d - f$ karakterističan je za razdoblje industrijske revolucije

89. Bijeda gradskih periferije u vrijeme industrijske revolucije

Gledišta vrednovanja		Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka		Ispitanik u svom odgovoru pokušava odrediti razloge bijede gradskih periferija.	1
K O N P E T E N C I J E	1.1. Prikupljanje informacija (predmetnih, pisanih itd.) iz povijesnih izvora, formuliranje zaključaka.	Ispitanik prepoznaje kako oba izvora prikazuju položaj radnika u vrijeme industrijske revolucije. Može primijetiti da slika predstavlja svakidašnje privatnog života, a tekstualni izvor okolnosti radnoga mjesta.	5
	4.1. Sistematizacija učenog prema uzrocima i posljedicama.	Može se odrediti kako oba izvora navode više sličnosti: onečišćenje okoliša, prikaz higijenskih uvjeta, podređenost prikazanih ljudi itd.	
	4.4. Razlikovanje i razmatranje bitnih od manje bitnih kriterija i čimbenika.	Ispitanik na osnovi svojih spoznaja i izvora životne okolnosti periferije gradova može ustvrditi ovo: loši uvjeti stanovanja i rada, loši higijenski uvjeti, nedostatak kanalizacije, pošasti (epidemije), zakrčenost, ljudi su odvojeni od uobičajene, zaštićene okolice. Izvori predstavljaju razdoblje slobodnoga natjecateljskog kapitalizma kada radnike nije štitila nikakva ustanova ili zakon.	
	2.1. Poistovjećivanje i pravilna uporaba povijesnih pojmova.	Ispitanik kod opisa razdoblja industrijske revolucije pravilno primjenjuje karakteristične povijesne pojmove tog razdoblja (npr. kapitalizam, kapitalist, proleter).	
Uređenost, jezična pravilnost.		Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	1

90. Uzajamni odnosi razvoja Londona i industrijske revolucije (V.)

Gledišta vrednovanja		Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka		Ispitanik na osnovi tumačenja priložene slike analizira rast stanovništva Londona, traži njegove uzroke.	3
K O N P E T E N C I J E	1.5. Prikupljanje informacija i formuliranje zaključaka iz jednostavnih statističkih tablica, dijagrama, grafikona, kronologije.	Ispitanik iz tablice pravilno izabire one čimbenike s kojima je uzajamno povezan rast pučanstva (poljoprivredne promjene, demografski razvoj, bolji promet, rast pokretljivosti pučanstva, porast unutrašnje trgovine, razvoj tržišta itd.).	9
	4.1. Sistematizacija učnog prema uzrocima i posljedicama.	Ispitanik na osnovi tablice ustanovi i racionalno obrazloži demografski rast razdoblja industrijske revolucije, obrazloži uzajamnu povezanost uzroka-posljedica razdoblja.	
	2.1. Poistovjećivanje i pravilna uporaba povijesnih pojmova.	Ispitanik pravilno obrazloži u tablici navedene čimbenike i pravilno primjenjuje za opis potrebne pojmove tijekomova i uzajamne povezanosti (npr. urbanizacija, demografska eksplozija). Kod obrazloženja tijekomova primjenjuje i takve izraze koje ne uzima iz tablice.	
Uređenost, jezična pravilnost.		Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	4

6.5. Velesile i vojno-politički savezi na razmeđu stoljeća

91. Nastanak Njemačkog Carstva (I.)

Upisuje se po redosljedu:

1870. / Napoleon III. / Vilim I. / Njemačko Carstvo / 1871.

92. Nastanak Njemačkog Carstva (II.)

Zemljopisna imena treba upisati po ovom redosljedu:

Sedan (A) / Pariz (B) / Elzas i Lotaringiju (C)

93. Građanski rat u Sjedinjenim Američkim Državama (I.)

Sjever: A, B, F

Jug: C, D, E

94. Nastanak ujedinjene talijanske države

a) Modena: 1860.; b) Bologna: 1860.; c) Milano 1859.; d) Venecija 1866.; e) Rim 1870.

95. Nastanak Njemačkog Carstva (III.)

a) liberalizam

b) jer liberalima pripisuje neuspjeh 1848. / jer smatra da su već pokušavali tim putem, bezuspješno

c) ako je potrebno pod cijenu rata i silom će postići svoje ciljeve

96. Građanski rat u Sjedinjenim Američkim Državama (II.)

Gledišta vrednovanja		Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka		Ispitanik je u svom odgovoru usredotočen na razlike između Sjevera i Juga.	1
K O N P E T E N C I J E	1.1. Prikupljanje informacija (predmetnih, pisanih itd.) iz povijesnih izvora, formuliranje zaključaka.	Ispitanik prepoznaje kako je izvor kompromis između država sjevera i juga Sjedinjenih Država. Kod primanja nove države članice i Sjever i Jug su htjeli da nova država članica bude na njihovoj strani: kada bi dopustili robovlasništvo, moguća bi bila izgradnja plantaža na većim prostorima, ako zabranjuju, tada će nastati farmerska gospodarstva. Zbog toga primanje svake nove države članice znači konfliktnu situaciju. To su htjeli otkloniti dogovorom.	10
	4.8. Predstavljanje nejednakog razvoja različitih povijesnih regija.	Ispitanik sažima sadržaj izvora, objašnjenjem biti (suštine) kompromisa. Ispitanik na osnovi svojih spoznaja i izvora objasni kako je glavni razlog suprotnosti različiti razvoj Sjevera i Juga: na Sjeveru su nastala samostalna farmerska gospodarstva, a na Jugu plantaže s velikim površinama. Ispitanik može napomenuti druge posljedice tog razvoja (Na Sjeveru su karakteristične industrija, trgovina, na Jugu robovlasništvo, monokulturni uzgoj biljaka. Sjever je pristaša protekcionističke gospodarske politike, a Jug slobodnog tržišta).	
	2.1. Poistovjećivanje i pravilna uporaba povijesnih pojmova.	Ispitanik kod opisa razvoja Sjedinjenih Država u XIX. stoljeću pravilno primjenjuje za razdoblje karakteristične povijesne pojmove (plantaža, farma, abolicionizam, protekcionizam itd.).	
Uređenost, jezična pravilnost.		Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	1

97. Bismarck i njemačka nacionalna država

Gledišta vrednovanja		Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka		Ispitanik u svom odgovoru naglašava osobnosti nastanka jedinstvene njemačke nacionalne države.	5
K O N P E T E N C I J E	1.2. Usporedba informacija koje potječu iz različitih vrsta izvora.	Ispitanik ustanovi kako karikatura i ulomak izvora naglašavaju vodeću ulogu Prusije u nastanku njemačkog jedinstva. Bismarck i karikatura ističu postizanje jedinstva vojnim putem. Razlika je što Bismarck to pozitivno ocjenjuje, dok karikatura jedinstvo prikazuje kao prusko potlačivanje (ljudi su stisnuti pod prusku vojnu kacigu).	
	3.6. Smještanje konkretnih povijesnih događaja u vremenu i prostoru.	Ispitanik može nabrojiti ratove Prusije: u danskom ratu (1863. – 1864.) osvaja Schleswig, za vrijeme austrijskog rata (1866.) priključuju joj se sjeverne njemačke države, poslije francuskog rata (1870. – 1871.) osvojila je Elzas i Lotaringiju, te postigla priključenje južnih njemačkih država.	
	4.13. Prepoznavanje uloga osoba, stranaka, skupina u razvoju po jednog povijesnog događaja.		

Gledišta vrednovanja	Optimalno rješenje	Bodovi
	Ispitanik može naglasiti Bismarckovu ulogu u stvaranju njemačkog jedinstva: potisnuvši liberale u oporbu, zaobišavši parlament, reformirao je vojsku (opće vojne obveze, suvremeno oružje), spretnim diplomatskim koracima i brzim vojnim pobjedama europskim velesilima nametnuo je njemačko jedinstvo.	12
Uređenost, jezična pravilnost.	Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	4

98. Balkan poslije Berlinskoga kongresa (I.)

Treba zaokružiti: B, D, E

99. Balkan poslije Berlinskoga kongresa (II.)

Rusija, Srbija, Tursko Carstvo, Bugarska, Grčka, Austro-Ugarska Monarhija, Engleska
(Za svako pogrešno podcrtavanje oduzima se 1 bod!)

100. Raspad carstava u XIX. stoljeću

	Skoplje	Napulj	München
U vrijeme Napoleonovih ratova	Tursko Carstvo	Napuljska Kraljevina	Rajnski savez
U vrijeme krimskih ratova	Tursko Carstvo	Sicilijska Dvojna Kraljevina	Bavarska (ili Njemački savez)
Poslije Berlinskoga kongresa	Kraljevina Srbija	Italija	Njemačko Carstvo
U posljednjoj godini mira prije Prvoga svjetskog rata	Kraljevina Srbija	Italija	Njemačko Carstvo

101. Kolonije i kolonizatorske države

	Peru	Kamerun	Egipat
U vrijeme Bečkoga kongresa	Španjolska	nezavisan	Tursko Carstvo
Poslije Krimskog rata	nezavisan	nezavisan	Tursko Carstvo
Uoči Prvoga svjetskog rata	nezavisan	Njemačka	Velika Britanija

102. Sukobi velesila (I.)

Njemačka ↔ Engleska: 1882., 1899., 1905., 1911.

Njemačka ↔ Rusija: 1887., 1899.

Njemačka – Francuska: 1871., 1905., 1911.

103. Ostvarenje njemačke nacionalne države

a) Prusiju

b) s vojnom snagom / rješavanje ratovima

c) njemačke države / njemačke države priključene Prusiji

d) Bismarcka ili Vilima I.

104. Ubrzavanje etapa kolonizacije na kraju XIX. stoljeća

Gledišta vrednovanja		Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka		Ispitanik se usredotočuje na usporedbu povijesnog zemljovida i dijagrama te dobivene informacije spaja svojim ranijim spoznajama.	1
K O N P E T E N C I J E	1.2. Usporedba informacija koje potječu iz različitih vrsta izvora.	Ispitanik prepoznaje kako dijagram odgovara informacijama koje je moguće prikupiti s karti: najdinamičniji kolonizator razdoblja jest Velika Britanija. Njezino je širenje i u kakvoći i u omjeru najveće. Etapa kolonizacije ubrzana je kod tri države. Može napomenuti kako je ubrzavanju kolonizacije, osim pojave strateških ciljeva, pridonio i razvoj tehnike.	5
	1.4. Uporaba povijesnih zemljovida za stjecanje novih spoznaja.	Ispitanik na osnovi zemljovida ustanovi, može navesti i primjere, kako je potkraj XIX. stoljeća Velika Britanija osvojila najviše kolonija. Može napomenuti kako su novoosvojena područja često bila nevrijedna: kolonizacija je često postala svojstvenim ciljem (primjeri!).	
	2.1. Poistovjećivanje i pravilna uporaba povijesnih pojmova.	Ispitanik kod opisa kolonizacije pravilno primjenjuje na razdoblje karakteristične povijesne pojmove (npr. kolonija, neravnomjerni razvoj, natjecanje velesila stb.).	
Uređenost, jezična pravilnost.		Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	1

105. Sukobi velesila (II.)

Gledišta vrednovanja		Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka		Ispitanik u svom odgovoru ponajprije prikazuje sukobe velesila i Njemačke te njegove razloge.	3
K O N P E T E N C I J E	1.2. Usporedba informacija koje potječu iz različitih vrsta izvora.	Ispitanik pomoću izvora navede u kronološkom ili tematskom slijedu (po državama ili po tipu izvora sukoba) neprijatelje Njemačke, uzroke, mjesta zaoštavanja sukoba.	9
	4.1. Sistematizacija učenog prema uzrocima i posljedicama.	Ispitanik na osnovi svojih spoznaja i izvora može navesti ove razloge: pojava Njemačke u kolonizatorskom natjecanju dovela je do sukoba s Francuskom i Velikom Britanijom, njezino uključenje u izgradnju flote Velika Britanija primila je neprijateljski, osvajanje područja na Bliskom istoku, njezino miješanje na Balkanu s Engleskom i Rusijom, pitanje Elzasa i Lotaringije zaoštrilo je sukobe s Francuskom.	
	2.1. Poistovjećivanje i pravilna uporaba povijesnih pojmova.	Za predstavljanje sukoba velesila ispitanik pravilno primjenjuje povijesne pojmove karakteristične za to razdoblje (npr. ratna odšteta, revanš, kolonizacija, flota, kriza itd.).	
Uređenost, jezična pravilnost.		Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	4

6.6. Znanstvena, tehnička otkrića, novosti i posljedice

106. Prvo i drugo razdoblje industrijske revolucije (I.)

	Prva industrijska revolucija	Druga industrijska revolucija
Energetski izvor	parna energija	električna energija
Karakteristična grana industrije	tekstilna industrija	kemijska industrija
Promet	parobrod	cepelin
Otkriće	mehanički razboj	dinamo
Komunikacija	telegraf	telefon

107. Prometna sredstva u dva razdoblja industrijske revolucije

Prije industrijske revolucije	U vrijeme prve industrijske revolucije	U vrijeme druge industrijske revolucije
poštanska kola jedrila	željeznica parobrod	auto, zrakoplov, cepelin, bicikl, podmornica, električna lokomotiva

108. Najvažnije promjene gospodarskog života u Engleskoj

izgrađena kanalizacija; izgrađene morske luke, željeznice; razvila se eksploatacija ugljena i željezne rudače (nastalo je više rudnika željezne rudače i ugljena); umjesto manufakture pojavile su se tvornice; proširilo se i razvilo tržište; promijenila se sirovina tekstilne industrije (umjesto vune pamuk); razvila se poljoprivreda (kapitalistički oblici proizvodnje, manji broj zemljoradnika) itd. (Od navedenih čimbenika treba upisati pet!)

109. Neujednačeni razvoj

- Engleska
- Engleska je imala vodeću ulogu u prvoj etapi industrijske revolucije
- Sjedinjene Države
- ponajprije su se ovdje razvile nove grane industrije, zbog toga je u tom razdoblju ovdje bilo najvećeg ulaganja kapitala; primjenjivali su najsuvremeniju tehnologiju; useljenici su osigurali obilnu radnu snagu

110. Način života na razmeđu XIX. i XX. stoljeća

- na budimpeštanskim tisućljetnim priredbama
- srednjem građanstvu
- stan jedne najamne palače s velikom površinom, na prvom katu

111. Pojam neujednačenog razvoja

Gledišta vrednovanja	Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka	Ispitanik u svom odgovoru prije svega objašnjava pojam neujednačenog razvoja.	1
K O N P E T E N C I J E 1.5. Prikupljanje informacija i formuliranje zaključaka iz jednostavnih statističkih tablica, dijagrama, grafikona, kronologije. 4.3. Razlikovanje različitih tipova razloga i posljedica, prepoznavanje njihova različitog značenja.	Ispitanik na osnovi grafikona ustanovi da se u posljednjoj trećini XIX. stoljeća proizvodnja željeza Sjedinjenih Država i Njemačke razvila znatno dinamičnije od u industrijskoj revoluciji tada još vodeće Engleske. Na osnovi toga ustanovi da se gospodarstvo Sjedinjenih Država i Njemačke razvijalo znatno dinamičnije. Ispitanik ustanovi kako grafikonom prikazanu pojavu nazivamo neujednačenim razvojem.	

Gledišta vrednovanja	Optimalno rješenje	Bodovi
2.1. Poistovjećivanje i pravilna uporaba povijesnih pojmova.	Pojavu neujednačenog razvoja objašnjava više razloga (demografski, tehnološki, gospodarski). Ispitanik pravilno primjenjuje za karakteriziranje potrebne gospodarske pojmove tog razdoblja (npr. ulaganje, monopol, neujednačeni razvoj itd.).	10
Uređenost, jezična pravilnost.	Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	1

112. Promjene svakidašnjice

Gledišta vrednovanja	Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka	Ispitanik na temelju industrijske revolucije, pomoću slika predstavlja nastale promjene svakidašnjeg života.	3
K O N P E T E N C I J E 1.3. Analiza slikovnih izvora (npr. fotografije, karikature, plakati) prema zadanim kriterijima. 2.1. Poistovjećivanje i pravilna uporaba povijesnih pojmova.	Ispitanik pravilno prepoznaje kako par sa slike predstavlja promjene gradskog života potkraj stoljeća. Imenuje otkrića na slici (auto, bicikl, električna rasvjeta itd.). Prema svojim spoznajama može ustanoviti da je to razdoblje industrijske revolucije u svakidašnjem životu značilo znatne promjene, npr. na polju prometa, infrastrukture i telekomunikacije. Ispitanik može navesti kako brži promet i električna rasvjeta potpomažu da ljudi u svom radu, zabavi više iskoriste vrijeme. Zbog demografskih promjena ubrzala se urbanizacija: za u gradove preseljeno pučanstvo izgradili su velike najamne kuće. Ispitanik za opis drugog razdoblja industrijske revolucije pravilno primjenjuje karakteristične pojmove povijesnog razdoblja (npr. električna energija, infrastruktura, urbanizacija).	9
Uređenost, jezična pravilnost.	Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	4

113. Prvo i drugo razdoblje industrijske revolucije (II.)

	Prva industrijska revolucija	Druga industrijska revolucija
Energetski izvor	parna energija	električna energija
Karakteristična grana industrije	tekstilna industrija	proizvodnja željeza i čelika, strojogradnja, kemijska industrija, vojna industrija
Promet	parobrod, željeznica	ceppelin, zrakoplov, auto, željeznica
Otkriće	mehanički razboj, stroj za tkanje, parni stroj, parna lokomotiva	dinamo, motor na nutarnje izgaranje, žarulja, dinamit, fonograf, film, transformator, električna lokomotiva
Komunikacija	telegraf	telefon, bežični telegraf

114. Jedna tvornica – u dva razdoblja

- a) konji upućuju na vučnu snagu životinja, a dim iz dimnjaka na parnu energiju
 b) na drugoj slici nema vučne snage životinja
 c) onečišćavanje (zagađivanje) zraka, nestanak bilja

115. Pojmovi industrijske revolucije

- a) *monopol*: zajednički naziv udruženih poduzeća utemeljenih radi ograničavanja natjecanja
 b) *masovna kultura*: obuhvatni naziv za usluge javnog ukusa, industrijskim načinom proizvedeni proizvodi kulturnih dobara i zabave
 c) *socijalna politika*: upletanje države u tijekom tržišta za osiguravanje općih dobara (za njihovo korišćenje)

116. Prvo i drugo razdoblje industrijske revolucije (III.)

- Slika A*: mehanički razboj, Watt, Stephenson
Slika B: rendgenski zraci, strojogradnja, žarulja

117. Otkrića druge industrijske revolucijea) žarulja

Proizvodnja: moguće je bilo povećati proizvodnju jer se i noću moglo ekonomično osvijetljavati
Svakidašnjice: produžila je dan, povećala je slobodno vrijeme, pružila je više mogućnosti za aktivnosti u slobodno vrijeme, za čitanje

b) motor na unutarnje izgaranje

Proizvodnja: pokrenuta je proizvodnja vozila, zrakoplova (mali motor, veliki učinak), razvila se nova grana industrije: petrokemija, nafta je postala važan novi energetski izvor
Svakidašnjice: pojava auta, razvoj prometa, brže se stizalo do odredišta

c) telefon

Proizvodnja: brže su se širile vijesti o gospodarstvu, „skupio se svijet“
Svakidašnjice: mnogima je bio pristupačan, postao je predmet svakidašnjice, ubrzala se komunikacija

118. Razdoblje druge industrijske revolucije i način odijevanja žena

Gledišta vrednovanja		Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka		Ispitanik u odgovoru ponajprije karakterizira način odijevanja žena potkraj XIX. stoljeća i određuje pretpostavljene razloge promjene.	1
K O N P E T E N C I J E	1.3. Analiza slikovnih izvora (npr. fotografije, karikature, plakati) prema zadanim kriterijima.	Ispitanik prepoznaje kako slika predstavlja tipično građansko ulično odijevanje potkraj XIX. stoljeća. Može ustanoviti kako je nasuprot prethodnim desetljećima odijevanje jednostavnije, udobnije, s manje ukrasa. Teško bi se moglo ustanoviti u kojoj europskoj državi su ga nosili, dakle nema nacionalnu ili mjesnu značajku. Vidljivo je i to da su žene i nadalje nosile steznik, koji je naglašavao njihovu ženstvenost.	
	4.1. Sistematizacija učnog prema uzrocima i posljedicama.	Ispitanik na osnovi svojih spoznaja i izvora može ustanoviti kako su u drugom razdoblju industrijske revolucije gradovi omogućili ženama novi način života: i one su se zainteresirale za šport, učenje, zabavu. To je zahtijevalo veću pokretljivost i zbog toga je odijevanje postalo udobnije. Pojavile su se nove uloge žena. Žene su zbog većeg sudjelovanja u javnom životu željele više odijela. Pojeftinjenjem konfekcije i manje imućniji sloj si je mogao to priuštiti.	

Gledišta vrednovanja	Optimalno rješenje	Bodovi
2.1. Poistovjećivanje i pravilna uporaba povijesnih pojmova.	Ispitanik pravilno primjenjuje odgovarajuće izraze za predstavljanje druge industrijske revolucije (urbanizacija, masovna proizvodnja itd.).	5
Uređenost, jezična pravilnost.	Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	1

119. Studije iz razdoblja druge industrijske revolucije i gospodarski razvoj

Gledišta vrednovanja	Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka	Ispitanik u svom odgovoru ponajprije analizira gospodarstveni utjecaj otkrića druge industrijske revolucije.	3
K O N P E T E N C I J E	1.2. Usporedba informacija koje potječu iz izvora različitog tipa. 4.7. Interpretiranje razlika između promjene i razvitka na konkretnim primjerima.	9
	2.1. Poistovjećivanje i pravilna uporaba povijesnih pojmova.	
Uređenost, jezična pravilnost.	Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	4

7. Početak građanskoga preobražaja i njegov rasplet u Ugarskoj

7.1. Rasplet reformnog pokreta, glavna pitanja građanskoga preobražaja

120. Topografija Ugarske u reformno doba (I.)

A) Đerdap B) Pešta-Budim C) Rijeka

121. Topografija Ugarske u reformno doba (II.)

a) C = Rijeka b) A = Đerdapski tjesnac c) B = Pešta

122. Ferenc Kőlcsey o nužnosti reformi

a) *Godina*: 1514.

Događaj: seljačka pobuna

b) Zbog kolere u sjevernoj Ugarskoj izbio je seljački ustanak – seljaci su uništili plemićke kurije, ali su često ubili i liječnike koji su se borili protiv epidemije.

c) sumnja i mržnja seljaštva prema plemstvu

d) ujedinjenje interesa („sloboda i vlasništvo“)

123. Najvažniji događaji reformnog doba

C – B – D – A – E

124. Istaknute ličnosti reformnog doba

a) István Széchenyi b) Miklós Wesselényi c) Ferenc Deák d) Ferenc Kőlcsey

125. Djelovanje državnih sabora u reformno doba

A = kralj; B = palatin; C = županije; D = gradovi; E = zastupnici kaptola; F = katoličko visoko svećenstvo; G = velikaši; H = veliki župani

126. Stav liberalne oporbe plemića u Državnom saboru 1832. – 1836. godine

Gledišta vrednovanja		Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka		Ispitanik u svom odgovoru na osnovi izvora analizira stav liberalne plemićke oporbe o kmetском pitanju.	1
K O N P E T E N C I J E	1.1. Prikupljanje informacija iz povijesnih izvora, formuliranje zaključaka.	Ispitanik na osnovi dvaju izvora sažima (rezimira) slijed Kőlcseyjevih i Széchenyijevih misli (sukob seljaštva i plemstva može se riješiti ukinućem obespravljenosti seljaštva itd.). Nabraja nekoliko autorovih argumenata (npr. privrženost domovini, nacionalni ciljevi jedino na taj način se mogu postići). Na osnovi svojih spoznaja objasni nekoliko u izvoru navedenih povijesnih primjera (npr. seljačke pobune).	10
	1.8. Prikazivanje kako se u analiziranom izvoru zrcali autorov osobni položaj.	Ispitanik može dokazati kako oba izvora potječu od učenih plemićkih političara koji se bore za građanske promjene, modernizaciju, i iz izvora se ne može zaključiti klasna razlika između njih (Wesselényi je bio velikaš, Kőlcsey srednji plemić).	
	2.1. Poistovjećivanje i pravilna uporaba povijesnih pojmova.	Ispitanik pravilno primjenjuje izraze građanskih promjena u reformno doba (npr. ujedinjeni interesi, oslobađanje kmetstva).	
Uređenost, jezična pravilnost.		Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	1

127. Put zakona u državnim saborima u reformno doba

Gledišta vrednovanja	Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka	Ispitanik u svom odgovoru predstavlja put zakonskih prijedloga i naglašava one čimbenike koji su mogli pridonijeti ili sprečavati postanak prijedloga zakonom.	5
K O N P E T E N C I J E	<p>1.5. Prikupljanje informacija i formuliranje zaključaka iz jednostavnih statističkih tablica, dijagrama, grafikona, kronologija.</p> <p>4.13. Prepoznavanje uloga osoba, stranaka, skupina u razvoju po jednoga povijesnog događaja.</p> <p>2.1. Poistovjećivanje i pravilna uporaba povijesnih pojmova.</p>	12
Uređenost, jezična pravilnost.	Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	4

128. Spor između Széchenyija i Kossutha (I.)

a) Lajos Kossuth

b) Na Dantonov pad/njegovo smaknuće

c) grčki filozof staroga vijeka; nevino su ga osudili na smrt u demokratskoj Ateni, po volji naroda

d) reformni pokret za borbu u interesu radničke klase (htjeli su parlamentarne reforme); u Engleskoj 1830-ih, 1840-ih godina

e) Josipa II.

f) Széchenyi ne odobrava što Kossuth djeluje na osjećaje čitatelja („srce otapajuće tužbe“) i politiziranje želi povjeriti narodu jer smatra kako su demokratske odluke većinom pogrešne. Po njemu reforme treba poticati i ostvariti vodeći sloj društva, aristokracija.

129. Spor između Széchenyija i Kossutha (II.)

Kossuth: B, D

Széchenyi: C, A

(Za pogrešan redoslijed ne oduzima se bod.)

130. Prihvatanje zakona u državnim saborima u reformno doba

Točan redoslijed: E → H → D → C → A → G → B → F

131. Reformni prijedlozi

a) ukinuće zakona o avicitetu

b) ukinuće tlake

c) oslobađanje kmetstva ili: dobrovoljni vječni otkup

132. Kölcsey i Wesselényi o pitanju kmetstva

	Kölcsey	Wesselényi	Obojica	Ni jedan
Glavni je razlog problema podređeni položaj seljaštva.			X	
Seljaštvo mrzi plemstvo.			X	
Nacija bi mogla biti jača kad bi seljaštvo dobilo prava.			X	
Rješenje problema bilo bi uvođenje zajedničkoga snošenja javnih tereta.				X
Pravo posjedovanja treba proširiti i na seljaštvo.	X			

133. Széchenyi s gledišta dvojice suvremenika

Gledišta vrednovanja		Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka		Ispitanik u svom odgovoru uspoređuje kritičke opise o Széchenyiju.	1
K O N P E T E N C I J E	1.1. Prikupljanje informacija (predmetnih, pisanih itd.) iz povijesnih izvora, formuliranje zaključaka.	Ispitanik tumači dvije ocjene: ustanovi kako o Széchenyijevoj politici Kossuth iznosi mišljenje s gledišta reformne oporbe, a Dessewffy s konzervativne strane. Obje ocjene imaju podrugljiv ton.	5
	1.11. Formiranje mišljenja potkrijepljeno argumentima o osobama i događajima čija prosudba može biti proturječna.	Dvojica autora slažu se u tome kako se Széchenyi izolirao od mađarskoga političkog života, a Dessewffy prigovara što je Széchenyi išao predaleko u reformnim zahtjevima, i njega okrivljuje za ojačanje reformnog pokreta, a prema Kossuthu gubitak povjerenja je razlog Széchenyijeve sebične politike.	
	2.1. Poistovjećivanje i pravilna uporaba povijesnih pojmova.	Ispitanik pravilno primjenjuje karakteristične izraze političkog života reformnog razdoblja (npr. srednje plemstvo, aristokracija, reforma, liberalno plemstvo, konzervativci).	
Uređenost, jezična pravilnost.		Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	1

7.2. Prosvjeta i kultura u reformno doba**134. Aristokratsko odijevanja u reformno doba**

- svečanom prigodom
- s mađarskim obilježjem, ukrašena odijela (od fine tkanine)
- na osnovi mađarskih povijesnih odijela
- bilo je pomodno nositi odjeću s nacionalnim obilježjem; i time su htjeli biti uzor
- husarsko

135. Zakon o jeziku iz 1844. godine (I.)

- prije zakona latinski; nakon objave zakona mađarski
- prije mađarski; i poslije mađarski

136. Zakon o jeziku iz 1844. godine (II.)

- zakonodavstvo, prosvjeta, vlada (državna uprava)
- S pojedinih područja Ugarske Kraljevine („priključena područja“) sudjelovali su na državnim saborima i takvi izaslanici koji nisu znali mađarski.

137. Razdoblja borbe za mađarski službeni jezik (I.)

a) latinski b) mađarski c) mađarski

138. Mađarsko kazalište u reformno doba

a) 30-ih godina XIX. stoljeća

b) poboljšanje karaktera nacije/odgoj nacije

c) Jer se gledatelji poistovjećuju (identificiraju) s likovima. Svoj najvažniji zadatak, moralni odgoj gledatelja i nacije, kazalište može ispuniti samo tada ako glumci vjerodostojno igraju svoje uloge.

d) Prema Kótsiju nije važna povijesna vjerodostojnost, nego da gledatelji doista osjete ono što vide.

139. Stilovi arhitekture

Gledišta vrednovanja		Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka		Ispitanik predstavlja arhitekturu prve polovice XIX. stoljeća.	1
K O N P E T E N C I J E	1.4. Uporaba povijesnih zemljovida.	Ispitanik na osnovi zemljovida može ustanoviti da je odlučujući stilski smjer prve polovice XIX. stoljeća klasicizam, i navodi nekoliko karakterističnih klasicističkih zgrada (dvorac u Alcsútu, Narodni muzej, egerska katedrala). Nakon funkcionalne raspodjele na zemljovidu prikazanih zgrada, može ustanoviti kako su u tom razdoblju osim crkvenih zgrada i velikaških dvoraca, građene i važne javne zgrade. Ispitanik analizira klasicistički stil arhitekture (jednostavnost, malo ornamenta, ravne linije, timpanon, stilovi stupova – preuzimanje arhitektonskih elemenata staroga vijeka itd.). Na temelju svojih spoznaja može navesti najvažnije graditelje tog razdoblja: József Hild, Mihály Pollack, i njihova istaknuta djela: Narodni muzej, Gradska kuća u Pešti, Narodno kazalište u Pešti. Ispitanik prikazuje povijesnu pozadinu procvata klasicističke arhitekture, gospodarsku konjunkturu koja je nastala s Napoleonovim ratovima, i povećanje vlasti Katoličke crkve – slijedom ideje Svete alijanse – u reformno doba je postalo bitno pitanje nacionalne kulture.	10
	3.7. Poznavanje naziva, redoslijeda i najvažnijih karakteristika povijesnih doba i manjih razdoblja.		
Uređenost, jezična pravilnost.		Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	1

140. Razvoj Pešte i Budima u reformno doba

Gledišta vrednovanja		Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka		Ispitanik izmišljenoj, možda određenoj skupini ili osobi predstavlja Peštu i Budim u reformno doba.	5
	1.2. Usporedba informacija koje potječu iz različitih vrsta izvora.	Ispitanik na osnovi zemljovida može prikazati strukturu grada, može navesti važnije zgrade, osim njih, pomoću svojih spoznaja, može navesti kratke napomene, dopune koje se odnose na ulogu zgrada.	
	4.7. Interpretiranje razlika između promjene i razvitka na različitim primjerima.		

Gledišta vrednovanja	Optimalno rješenje	Bodovi
<p style="text-align: center;">K O N P E T E N C I J E</p> <p>2.1. Poistovjećivanje i pravilna uporaba povijesnih pojmova.</p>	<p>Informacije sa zemljovida može dopuniti na osnovi slika. Može napomenuti peštanski red palača, što je dokaz uzburkanosti gradskog života, industrijski zamah što predstavlja tvornica svile Valero. Može dotaknuti peštansku poplavu 1838. g., spomenuti Wesselényija (spasilac mnogih ljudi), može ukazati na Lančani most u izgradnji te u vezi s tim na Széchenyijevu ulogu u razvoju grada. Od graditelja može navesti Józsefa Hilda i Mihályá Pollacka.</p> <p>U zadatku ocjenjujemo koliko je ispitanik mogao primijeniti svoje znanje stečeno u drugim tematskim krugovima ili nastavnom predmetu.</p> <p>Ispitanik ustanovi koje su bile promjene u Pešti u desetljećima reformnog doba: moderne javne zgrade (gradska kuća, kazalište, Vigadó, Narodni muzej) i izgrađene su palače te se promijenio i sastav pučanstva. Pojavili su se aristokracija i krupno građanstvo koji su imali veće zahtjeve u infrastrukturi (komunalije, osvjetljenje) te na polju društvenog života i prosvjete. Te zahtjeve grad je nezadugo mogao ispuniti: postao je gospodarskim, kulturnim i političkim središtem.</p> <p>Ispitanik može navesti važnije zgrade, njihovu funkciju, stil (Narodni muzej, Akademija znanosti, klasicističke palače).</p>	12
Uređenost, jezična pravilnost.	Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	4

141. Djelovanje Mađarske akademije znanosti

- a) njegovanje mađarskog jezika, izdavanje knjiga i časopisa, prijevodi itd.
- b) putem njegovanja mađarskog jezika podizanje nacionalne kulture
- c) donacije, npr. Istváná Széchenyija
- d) šest godina

142. Razvoj Pešte i Budima u reformno doba (II.)

Poticao je razvoj: djelovanje uljepšavatelja grada; Széchenyijeva materijalna potpora (dioničko društvo); uređivanje grada privlačilo je useljenike; zamah kulturnog i društvenog života itd.

Sprečavao je razvoj: nedostatak novaca/nedostatak kapitala; teški uvjeti okolice itd.

143. Kőlcsey o domoljublju

- a) ljubav prema čovječanstvu moguće je samo domoljubljem
- b) odanost domovini (volja učiniti nešto za domovinu)
- c) služba domovini

144. Slovačko nacionalno buđenje

- a) slavnu prošlost slovačke nacije
- b) buđenje nacionalnog ponosa
- c) pripadnici slovačke nacije žive u podređenom položaju u odnosu na mađarsko plemstvo, odnosno oduzeta su im prava
- d) nema svoje plemstvo ili svjestan vodeći sloj, jer se veći dio slovačkoga plemstva pomađario ili prema svome društvenom položaju sebe smatra dijelom mađarskoga plemstva
- e) Máté Csák nije bio slovački narodni junak, prije njegova pada nije postojala samostalna slovačka država, položaj slovačkih kmetova u XIII. stoljeću nije se razlikovao od položaja mađarskih kmetova itd.

145. Kossuth o političkoj naciji

- a) građanska prava svakom pojedincu
 b) Prema stavu liberalne plemićke oporbe, u reformno doba u Ugarskoj postoji samo jedna politička nacija: mađarska. Narodnostima je nepotrebno davati kolektivna prava jer kao članovi mađarske političke nacije imaju jednaka prava s Mađarima.

146. Rumunjsko nacionalno buđenje

- a) svjetovne intelektualce
 b) nacionalno buđenje/pojavu nacionalne svijesti
 c) intelektualci su shvatili (1 bod); unutarnje proturječnosti: autor o tome piše kako „velik dio” Rumunja prožima nacionalna svijest, istodobno se tuži što narod (veći dio Rumunja) još spava (1 bod)
 d) ista sudbina (potlačenost), svijest stare veličine, možda: brojnost na određenom području

147. Miklós Wesselényi o naciji

- a) shvaćanje političke nacije
 b) Rumunji, Slovaci, Srbi itd.
 c) na suprotnostima između Mađara i narodnosti
 d) jer su htjeli postići kolektivna prava/ jer su podupirali shvaćanje etničke nacije

148. Kazališna igra i kultura u reformno doba

Gledišta vrednovanja		Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka		Ispitanik predstavlja društveno-političku ulogu kazališta u reformno doba.	1
K O N P E T E N C I J E	1.1. Prikupljanje informacija iz povijesnih izvora (predmetnih, pisanih itd.), formuliranje zaključaka.	Ispitanik na osnovi izvora ustanovi kako je kazalište u reformno doba važan čimbenik kulture i prosvjete koje je prema zahtjevima razdoblja uglavnom obrađivalo povijesne teme.	5
	3.7. Poznavanje nazivlja i redoslijeda većih i manjih povijesnih razdoblja odnosno njihovih najvažnijih karakteristika.	Pomoću odgovarajućeg zemljovida povijesnog atlasa može ustanoviti da su se u većim ugarskim gradovima redom osnovale kazališne družine te pomoću svoga znanja može napomenuti da osim kazališta na njemačkom jeziku u Pešti i Budimu, osnovano je Peštansko mađarsko kazalište (1837.), potonje Narodno kazalište. Na osnovi teksta i svojih spoznaja može ustanoviti da su u tom razdoblju kazališta izvodila uglavnom strane komade prevedene na mađarski jezik, ali su se pojavila i izvorna mađarska djela. Ispitanik navodi važne značajke kulturnog života tog razdoblja koje su odlučujuće djelovale na razvoj kazališta: glavni stilski smjerovi jesu klasicizam i romantika. Pojačan je interes prema nacionalnoj prošlosti, kultura je prihvatila veliku ulogu u buđenju nacionalnog osjećaja itd. Postalo je pomodno odlaziti u kazalište, kazališne predstave su bile mjesta društvenog zajedništva, premda su se i ovdje odvojili različiti društveni slojevi (prema mjestu sjedenja), nasuprot konjskim utrckama i kasinima, kazalište je bilo dostižno širem krugu ljudi.	
Uređenost, jezična pravilnost.		Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	1

149. Postaje borbe za mađarski službeni jezik (II.)

Gledišta vrednovanja		Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka		Ispitanik predstavlja borbu za mađarski jezik u reformno doba, i sažima razloge uspjeha te borbe.	3
K O N P E T E N C I J E	1.5. Prikupljanje informacija i formuliranje zaključaka iz jednostavnih statističkih tablica, dijagrama, grafikona, kronologija.	Ispitanik na osnovi kronologije tumači postaje borbe, naglašava događaje koji su bili bitni u napredovanju te ih svrsta po tome na koja područja uporabe jezika se odnose.	9
	3.6. Smještaj povijesnih događaja u vremenu i prostoru.	Ispitanik u svojoj radnji prati kronološki red, događaje pravilno povezuje s mađarskim povijesnim razdobljima: prije i za vrijeme reformnog doba, na državnim saborima 1832. – 1836. godine, 1839. – 1840. godine i 1843. – 1844. g.	
	4.3. Razlikovanje različitih tipova razloga i posljedica, prepoznavanje njihovog različitoga značenja.	Ispitanik može napomenuti kako, suprotno drugim reformnim nastojanjima, mađarski jezik postao je službenim. Među uspjesima može se navesti obnova jezika, uloga mađarske književnosti koja je hranila i pothranjivala nacionalni osjećaj. Bitno je što je taj zahtjev za svakoga mađarskoga građanina bio prihvatljiv – bez obzira na društvenu pripadnost. Pitanje mađarskog jezika nije bilo neprihvatljivo ni sa strane dvora jer su se nadali da će s tim postupkom moći ugušiti reformnu oporbu.	
Uređenost, jezična pravilnost.		Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	4

7.3. Građanska revolucija u Ugarskoj

150. Peštanska revolucija, 15. ožujka.

Redoslijed	Događaj
1.	Okupljanje u Pilvaxu
2.	Obilazak sveučilišta
3.	Tiskanje 12 točaka u Landererovoj tiskari
4.	Sastanak ispred Narodnog muzeja
5.	Sastanak ispred Peštanske gradske kuće
6.	Mnoštvo kreće ispred Namjesničkog vijeća
7.	Oslobođenje Táncsicsa
8.	Predstava u Narodnom kazalištu

151. Glavna događanja revolucije 1848. godine (Beč – Požun – Pešta)

Beč	Požun	Pešta
	3. III. Kossuthova predstavka (adresa)	
13. III. Bečka revolucija		
	14. III. Gornji dom prihvaća predstavku (adresu)	
15. III. Vladar prihvaća predstavku		15. III. Peštanska revolucija
17. III. Imenovanje Lajosa Batthyányja ministrom predsjednikom		
	18. III. Oba doma prihvaćaju Zakon o zajedničkom snošenju javnih tereta i oslobađanju kmetstva	
		21. III. U Peštanskoj županiji se osnuju Odbori za javnu hrabrost
31. III. Kralj prihvaća zakone		
	4. IV. Zakon o narodnom zastupništvu	
7. IV. Imenovanje Batthyányjeve vlade		
11. IV. Potvrđivanje zakona		

152. Pojmovi revolucije (I.)

1. – E; 2. – C; 3. – A; 4. – D; 5. – B

153. Batthyányjeva vlada

1. – Ferenc Deák; 2. – grof Lajos Batthyány; 3. – Lajos Kossuth; 5. – grof István Széchenyi

154. Ciljevi revolucije 1848. godine (I.)*Prema redoslijedu tvrdnji: točno / netočno / točno / točno / netočno / točno***155. Pitanje narodnosti u Ugarskoj**

	Brojčanost	Njihovi zahtjevi	Mjesto događaja
Srbi	5,5%	osnivanje Srpske vojvodine	Karlovac
Rumunji	18,8%	priznavanje narodom, ponovna rasprava o uniji	Balázsfalva
Slovaci	13,9%	ravnomojno zastupništvo u Državnom saboru i ispunjavanje zahtjeva seljaštva	Lipótszentmiklós
Saksonci	10,7%	protive se planiranoj uniji Ugarske i Erdelja	–

156. Travanjski zakoni (I.)

Gledišta vrednovanja	Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka	Ispitanik u svom odgovoru ponajprije prikazuje i tumači one točke Travanjskih zakona koje su bile odlučujuće u građanskoj ustavnosti.	1
K O N P E T E N C I J E 1.1. Prikupljanje informacija iz povijesnih izvora (predmetnih, pisanih itd.), formuliranje zaključaka. 3.6. Smještanje konkretnih povijesnih događaja u vremenu i prostoru. 4.1. Sistematizacija učenog po uzrocima i posljedicama. 4.4. Razlikovanje i razmatranje bitnih od manje bitnih kriterija i čimbenika. 2.1. Poistovjećivanje i pravilna uporaba povijesnih pojmova.	Ispitanik iz izvora može prikupiti da su Travanjski zakoni ukinuli staleške povlastice, državnom odštetom su oslobodili kmetstvo. Ostvarena je ustavna država koja se temelji na narodnom zastupništvu, izbornu pravo su vezali uz imovinski cenzus. Može ustanoviti kako se oslobađanje kmetstva bez razlikovanja narodne pripadnosti proširilo na svakoga člana mađarskoga političkog naroda. Ispitanik može sažeti da je prema zakonima Ugarska postala ustavnom monarhijom. Ispitanik može ustanoviti kako su u nastanku Travanjskih zakona 1848. godine važnu ulogu imale misli sastavljene u reformno doba, prijedlozi zakona, odnosno europski revolucionarni val 1848. godine. Može upućivati na to kako se u reformno doba ispostavilo da su feudalni odnosi nepodnošljivi i da su potrebne građanske promjene. Ispitanik iz tekstova zakona ističe odlučujuće čimbenike glede građanske ustavnosti. Ispitanik pravilno primjenjuje karakteristične izraze razdoblja (oslobađanje kmetstva, narodno zastupništvo, ustavna monarhija).	10
Uređenost, jezična pravilnost.	Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	1

157. Razlozi habsburško-ugarskih sukoba

Gledišta vrednovanja	Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka	Ispitanik u svom rješenju ponajprije prikazuje na koji je način mogao Habsburški dvor suprotstaviti narodnosti s mađarskom revolucijom. U svojoj analizi rabi i tumači zemljovid odnosno tekstualne izvore. U svom odgovoru prikazuje čimbenike i granice razmišljanja mađarske političke elite.	4
1.1. Prikupljanje informacija iz povijesnih izvora (predmetnih, pisanih itd.), formuliranje zaključaka. 1.4. Uporaba zemljovida za stjecanje novih spoznaja.	Ispitanik iz tekstualnih izvora prikuplja mišljenja dvojice odlučujućih političara 1848. godine o narodnosnoj politici. Na temelju slovačkog izvora prikazuje najvažnije čimbenike narodnosnih nastojanja. Ispitanik iz navedenog zemljovida može pročitati kako je Ugarska mnogonacionalna država i mađarsko stanovništvo čini tek 50% pučanstva. Može prikupiti iz zemljovida na jednome prostoru živuće narodnosti. Temeljem izvora ili svojih spoznaja može zaključiti da se za očuvanje svoje vlasti Habsburški dvor uspješno koristio načelom „podijeli pa vladaj“.	

Gledišta vrednovanja		Optimalno rješenje	Bodovi
K O N P E T E N C I J E	3.8. Prepoznavanje razlika i poklapanja, tumačenja najvažnijih događaja između svjetske i ugarske povijesti.	U svom odgovoru može napomenuti da je odlučujuća ideja XIX. stoljeća nacionalizam koja je u osnovi povezana pojavom nastojanja nacionalne države novoga vijeka.	12
	4.1. Sistematizacija učenog po uzrocima i posljedicama.	Ispitanik u svojoj analizi ističe da su revolucije 1848. godine dovodile u opasnost vlast Habsburgovaca i zbog toga su bili primorani na popuste prema mađarskoj političkoj eliti. Nastala europska situacija ljeti 1848. godine (ugušivanja revolucija) bila je pogodna za restauracijska nastojanja Habsburgovaca i za postizanje svog cilja mogla je pridobiti narodnosti.	
	2.1. Poistovjećivanje i pravilna uporaba povijesnih pojmova.	Ispitanik u svom razlaganju može ustanoviti kako su obećanja Habsburgovaca narodnostima 1848. godine služila političkim ciljevima jer nakon poraza Oslobođilačke borbe narodnosti nisu dobile samostalnost (za nagradu su dobile ono su što Mađari dobili za kaznu).	
Uređenost, jezična pravilnost.		Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	5

158. Ciljevi revolucije 1848. godine (II.)

- a) zajedničko snošenje javnih tereta, ukidanje urbarijalnih odnosa odštetom, stvaranje ustavnosti, odgovorno mađarsko ministarstvo itd.
b) građanski preobražaj, nacionalna samostalnost
c) požurivao je da i nasljedne pokrajine dobiju ustav

159. Travanjski zakoni (II.)

- a) vladar i nezavisno, odgovorno mađarsko ministarstvo
b) putem mađarskog ministarstva
c) Državnom saboru (parlamentu)
d) ustavni vladar
e) muškarci između 20 i 50 godina koji raspolažu imovinom

160. Pojmovi revolucije (II.)

odgovorna vlada: putem zakonodavnog tijela nadzirana vlada

narodna garda: oružano tijelo građana za osiguravanje imovine i javne sigurnosti, odnosno za dostignuća revolucije.

zajedničko snošenje javnih tereta: razrezivanje zajedničkih tereta (porez, vojna služba, javni rad itd.) za svakog bez razlike.

ujedinjenje interesa: osobita temeljna ideja mađarskog liberalizma – njezina je bit da ustav osigura prava i vlasništvo kmetovima.

vječni otkup: jedan od načina oslobađanja kmetova, novčani otkup urbarijalnih nameta.

161. Narodnosno pitanje

- a) namjera nezavisnosti od ugarske vlade, odnosno nastojanje za postizanje nacionalne samostalnosti
b) pojavljuje se privrženost povijesnim običajima
c) samo dijelom jer teritorijalno-političku autonomiju nisu obećali
d) nije imao izgleda jer Mađari nisu popuštali od koncepcije jedinstvenoga političkog naroda

162. Tumačenje Peštanske revolucije

Gledišta vrednovanja		Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka		Ispitanik u svom odgovoru ponajprije pazi koje rezultate revolucije prikazuju dvije suvremene slike.	1
K O N P E T E N C I J E	1.3. Tumačenje izvora (npr. fotografija, karikatura, plakata) prema zadanim kriterijima.	Ispitanik iz prvog slikovnog izvora može ustanoviti kako Kossuthov šešir simbolizira građanske promjene, ustavnost, dok carska kruna feudalne odnose. Veća težina Kossuthova šešira može ukazati na pobjedu revolucije, na promjene Carstva. Može analizirati alegorije rezultata revolucije, može prikazati koji alegorijski likovi građanske promjene i nacionalne samostalnosti se pojavljuju u izvoru.	5
	1.8. Prikazivanje kako se u analiziranom izvoru zrcali autorov osobni položaj.	Ispitanik može ustanoviti kako prva slika naglašava samo jedno (uspjeh revolucije), a druga naglašava više čimbenika.	
	1.9. Naklonost prema detaljima u obradi i analizi izvora.	Neka se ispitanik poziva na povijesne okolnosti pri nastanku dvaju slikovnih izvora, na najvažnije zahtjeve i političke rezultate ožujске revolucije!	
	4.1. Svrstavanje naučenog po razlozima i posljedicama.	Ispitanik neka sastavi razloge revolucionarnih promjena i prikaže revolucijom nastale promjene.	
	4.10. Traženje, analiza povijesnih analogija po zadanim kriterijima.	Na temelju drugoga slikovnog izvora može ustanoviti opće karakteristike revolucije (npr. uloga mase, stavljanje slobode iznad svega).	
	2.1. Poistovjećivanje, pravilna uporaba povijesnih pojmova.	Ispitanik pravilno primjenjuje pojmove sukladne temi (npr. građanske promjene, nacionalna nezavisnost).	
Uređenost, jezična pravilnost.		Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	1

163. Rumunjska nacionalna nastojanja

Gledišta vrednovanja		Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka		Ispitanik u svom odgovoru naglašava rumunjska nacionalna nastojanja i sposoban je prepoznati povezanost između informacija tekstualnih i slikovnih izvora.	1
1.1. Prikupljanje informacija iz povijesnih izvora (predmetnih, pisanih itd.), formuliranje zaključaka.	1.2. Usporedba informacija koje potječu iz izvora različitog tipa.	Ispitanik temeljem navedenih tekstova ustanovi kako su rumunjska nacionalna nastojanja ponajprije bila usredotočena na političku zastupljenost Rumunja po nacionalnom omjeru, odnosno na slobodnu uporabu jezika.	
		Na temelju pisanih izvora i statističkih podataka može ustanoviti da su Rumunji bili protiv unije Erdelja i Ugarske jer to bi za njih u Erdelju stvorilo nepovoljni politički položaj (u Erdelju je brojčanost Rumunja bila veća nego u cijeloj državi, gdje je samo otprilike 20%).	

Gledišta vrednovanja		Optimalno rješenje	Bodovi
K O N P E T E N C I J E	1.5. Prikupljanje informacija i formuliranje zaključaka iz jednostavnih statističkih tablica, dijagrama, grafikonu, kronologije.	Ispitanik na osnovi tablice može donijeti različite zaključke: može ustanoviti da je omjer slovačke i rumunjske narodnosti 1840-ih godina porastao, istodobno su Mađari – premda omjer nije dostigao 50% – brojčano najveći narod u državi.	5
	1.9. Naklonost prema detaljima u obradi i analizi izvora.	Ispitanik na osnovi podataka izvora može ukazati na pozadinu narodnosnih zahtjeva i reagiranja mađarskog vodstva.	
	4.1. Svrstavanje naučenog po razlozima i posljedicama.	Neka napomene i to da su se nastojanja rumunjske narodnosti hranile iz nacionalizma karakterističnog idejnog sustava tog razdoblja.	
	4.4. Razlikovanje i razmatranje bitnih od manje bitnih kriterija i čimbenika.	Neka ispitanik bude sposoban predstaviti namjeru (politička samostalnost) sastavljenih dokumenata.	
	2.1. Poistovjećivanje i pravilna uporaba povijesnih pojmova.	Ispitanik pravilno primjenjuje karakteristične izraze teme (npr.: omjer narodnosti, samostalnost, urbarijalni odnosi).	
Uređenost, jezična pravilnost.		Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	1

164. Hrvatsko-mađarski sukobi

Gledišta vrednovanja		Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka		Ispitanik ponajprije analizira razloge razvoja hrvatsko-mađarskih oružanih sukoba. U povezanosti predstavlja povijesne razloge sukoba i naglašava nastojanja Habsburgovaca za razdvajanje.	3
K O N P E T E N C I J E	1.1. Prikupljanje informacija iz povijesnih izvora (predmetnih, pisanih itd.), formuliranje zaključaka.	Ispitanik iz tekstualnog izvora može prikupiti najvažnije karakteristike nastojanja hrvatske narodnosti. Može ustanoviti da Hrvati imaju svoje interese u daljnjem očuvanju vlasti Habsburgovaca tako se Jelačićeva politika ravnala prema zahtjevima Beča.	
	1.2. Usporedba informacija koje potječu iz izvora različitog tipa.	Iz prvog i drugog teksta može ustanoviti da su Hrvate 1848. godine karakterizirala slična nacionalna nastojanja kao i Mađare.	
	1.4. Uporaba zemljovida za stjecanje novih spoznaja.	Ispitanik uporabom povijesnog atlasa može ustanoviti kako u Hrvatskoj odlučujuću većinu čine Hrvati, odnosno da je Hrvatska bila samostalna teritorijalna jedinica, nije bila dio Ugarske.	
	3.3. Predstavljanje regija na zemljovidu nastalih putem povijesnog razvoja.	Ispitanik na osnovi svojih spoznaja i povijesnog atlasa može predstaviti specifični pravni položaj Hrvatske (personalna unija).	
	3.6. Smještanje povijesnih događaja u vremenu i prostoru.	Na temelju izvora moguća je usporedba razvoja i produbljivanja hrvatsko-mađarskih sukoba s događajima mađarske revolucije.	
3.8. Prepoznavanje razlika i poklapanja, tumačenja najvažnijih događaja između svjetske i ugarske povijesti.	Ispitanik može upućivati na ojačane nacionalne ideje XIX. stoljeća i na to da su u Europi u tom razdoblju sve narodnosti u nastojanju za političku samostalnost sastavile slične zahtjeve (npr.: nacionalni jezik, ustavna samostalnost).		

Gledišta vrednovanja	Optimalno rješenje	Bodovi
<p>4.1. Svrstavanje naučenog po razlozima i posljedicama.</p> <p>4.4. Razlikovanje i razmatranje bitnih od manje bitnih kriterija i čimbenika.</p> <p>2.1. Poistovjećivanje i pravilna uporaba povijesnih pojmova.</p>	<p>Ispitanik iz izvora može prikupiti narodnosne ciljeve i može otkriti njihovu društvenu i političku povezanost.</p> <p>Osim hrvatskih nacionalnih nastojanja naglašava da su Habsburgovci 1848./49. godine pametno iskoristili narodnosti za jačanje svoje vlasti.</p> <p>Ispitanik pravilno primjenjuje karakteristične pojmove tog razdoblja i teme (npr. narodnost, samoodređenje, ustavnost, Državni sabor).</p>	9
Uređenost, jezična pravilnost.	Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	4

7.4. Oslobodilačka borba u Ugarskoj

165. Nacionalni sastav mađarskog domobranstva

- a) sinovi mnogih naroda su ratovali u jedinicama domobranske vojske
 b) Oslobodilačkoj se borbi pridružio dio u našoj domovini stacioniranih carskih odreda, odnosno više sudionika ugušenih europskih revolucija, na primjer Poljaci.
 c) pješak, topnik, husar, konjanik (dzsidás) itd.

166. Topografija Oslobodilačke borbe

Pákozd (D4); Kápolna (E4); Debrecin (G4); Budim (D4); Világos (F6); Komoran (D4); Arad (F6)

167. Oslobođenje Budima

- a) Vlada se mogla preseliti u Peštu
 b) Austrijanci su se junački branili, mađarska domobranska vojska bila je nepripremljena za opsadu tvrđave.
 c) Nije imala opsadne topove zbog toga su jurišali bez topničke pripreme, zatim je trebalo iz Komorana dovesti opsadne topove.
 d) Iz tvrđave ispaljene granate zapalile su palače kraj Dunava.
 e) veliki mađarski gubici; austrijske glavne snage nisu uništili; austrijski dvor je dobio na vremenu i postavio novu vojsku protiv Ugarske

168. Prikaz bitke

- a) Mađari
 b) Mađari galopiraju prema središnjoj osi slike, Austrijanci se udaljavaju od nje
 c) hrabar, svojim vojnicima uzorni (primjerni) vođa
 d) srušeni oklopnik i husar u sredini slike, ranjeni vojnik koji briše svoje lice
 e) Izjednačenom. Ne odgovara tadašnjem stanju jer su do srpnja 1849. Austrijanci potpomognuti Rusima bili u nadmoći.

169. Ocjena Revolucije i Oslobodilačke borbe

Riječi koje treba upisati u ovom redosljedu: feudalnog / građanskog / europski revolucionarni tijek / val / međunarodni / međusobno / vojničku / domobransku / na izborima zastupnika

170. Odmazda 1849. godine

- a) 100 – 200 osoba
 b) tvrđavni zatvor, novčana kazna, zatvor na nekoliko tjedana, višegodišnji rad na opkopima, novačenje
 c) ratni namet, zapalili su i razorili naselje
 d) bivši vladini povjerenici, zastupnici, stožerski časnički
 e) otprilike 40-50 tisuća osoba

171. Usporedba Deklaracije o nezavisnosti

Gledišta vrednovanja		Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka		Ispitanik u svom odgovoru naglašava prije svega one čimbenike u dvjema deklaracijama nezavisnosti koje se odnose na razloge detronizacije (svrgnuće s prijestolja).	1
K O N P E T E N C I J E	1.1. Prikupljanje informacija iz povijesnih izvora (predmetnih, pisanih itd.), formuliranje zaključaka.	Iz prvog teksta ispitanik može ustanoviti kako deklaracija nezavisnosti Sjedinjenih Država potječe iz ideje prosvjetiteljstva te je njezina odlučujuća ideja ostvarenje narodnog suvereniteta. Ugarski državni sabor slično načelima američke Deklaracije nezavisnosti, ali s navedenim konkretnim povijesnim činjenicama lišava Habsburgovce ugarskoga prijestolja. Mađarski dokument poziva na se kršenje konkretnog zakona (Pragmatica Sanctio) i koristi se izrazom <i>narod</i> .	10
	3.6. Smještanje povijesnih događaja u vremenu i prostoru.	Ispitanik može ustanoviti kako se kod sastavljanja Deklaracije nezavisnosti Ugarski državni sabor mogao koristiti američkim dokumentom.	
	4.1. Sistematizacija učnog po uzrocima i posljedicama.	Ispitanik u svom odgovoru može upućivati na sličnosti među dva dokumenta, odnosno na sadržajne razlike. Može napomenuti kako su Sjedinjene Države, kao engleska kolonija, proglasile svoju nezavisnost, a Ugarska je u određenim okvirima i prije uživala stalešku nezavisnosti unutar Carstva.	
	4.4. Razlikovanje i razmatranje bitnih od manje bitnih kriterija i čimbenika.	Ispitanik pravilno primjenjuje pojmove u svezi s razdobljem i temom (npr. pravo, narodni suverenitet nacija).	
2.1. Poistovjećivanje i pravilna uporaba povijesnih pojmova.		Ispitanik pravilno primjenjuje pojmove u svezi s razdobljem i temom (npr. pravo, narodni suverenitet nacija).	
Uređenost, jezična pravilnost.		Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	1

172. Bem u Erdelju

Gledišta vrednovanja		Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka		Ispitanik je u svom rješenju usredotočen na prikaz vojnih operacija pod vodstvom generala Bema. Na osnovi izvora može objasniti zbog čega je Bem bio uspješan vojskovođa.	4
K O N P E T E N C I J E	1.1. Prikupljanje informacija iz povijesnih izvora (predmetnih, pisanih itd.), formuliranje zaključaka.	Ispitanik iz teksta tog izvora može prikupiti informacije koje upućuju na okolnosti Bemova imenovanja, odnosno na ljudsko ponašanje vojskovođe.	
	1.2. Usporedba informacija koje potječu iz različitih vrsta izvora.	Ispitanik na osnovi informacija iz tekstualnih izvora i zemljovida može ustanoviti kako je Bem u izrazito teškom vojnom stanju znatne uspjehe postigao zahvaljujući svojoj nadarenosti i ustrajnosti.	
	1.4. Uporaba zemljovida za stjecanje novih spoznaja.	Sa zemljovida atlasa može pročitati smjerove Bemovih erdeljskih vojnih operacija, može navesti uspješne i neuspješne bitke (npr. Piskí, Vízakna, Nagyszeben, Segesvár).	
	3.1. Poistovjećivanje povijesnih mjesta događaja na različitim zemljovidima.	Koristeći se podacima zemljovida, ispitanik u kronološkoj povezanosti prikazuje Bemove vojne operacije.	

Gledišta vrednovanja	Optimalno rješenje	Bodovi
<p>3.6. Smještanje povijesnih događaja u vremenu i prostoru.</p> <p>4.1. Sistematizacija učnog po uzrocima i posljedicama.</p> <p>4.6. Formuliranje i postavljanje samostalnih pitanja u svezi s razlozima, posljedicama povijesnih događaja.</p> <p>2.1. Poistovjećivanje i pravilna uporaba povijesnih pojmova.</p>	<p>Ispitanik u svojoj analizi dotakne vojne i političke postavice Bemovih uspjeha (npr. mobilizacija mjesnoga stanovništva, brzo manevriranje, iskorištavanje snage topništva), odnosno kako su Bemove vojne operacije prilagođene ostalim vojnim operacijama Oslobođilačke borbe. Ukratko prikaže političke posljedice pobjeda, odnosno poraza.</p> <p>Ispitanik pravilno primjenjuje odlučujuće pojmove ove teme (npr. vojna operacija, vojska).</p>	12
Uređenost, jezična pravilnost.	Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	5

173. Kossuth vrbuje vojnike

- osjećajno (emotivno) utjecati, pridobiti naklonost slušateljstva, romantičarska retorika
- upućuje na bitku kod Pákozda, obećava da će do kraja biti za slobodu Mađara
- govornik, izabrani vođa naroda, spasitelj domovine
- Kossuthov šešir
- narodni napjev (melodija)
- idealizirani prikaz – montaža slike, likovi, predočena mjesta događaja, ovjekovječeni zanosni trenutak

174. Mađarski domobranski časnici

- zaštitom kraljevskoga prijestolja i domovine
- za očuvanje plemićkog načina života i osiguranje opstanka
- povećao je broj onih koji imaju časnički čin; više njih su čekali promaknuće (unapređenje)
- prihvaćena dužnost zaštite domovine bila je suprotna časničkoj prisegi caru i kralju, što je činilo teškoću
- npr. domoljublje, bezuvjetna vjernost caru, vojnička poslušnost, nošen vrtlogom događaja, materijalne prednosti i štete

175. Ličnosti Revolucije i Oslobođilačke borbe

József Bem – C; Artúr Görgei – D; Haynau – F; Jelačić – B; Lajos Kossuth – E; Windischgrätz – A

176. Proljetna vojna

2. travnja 1849.	Hatvan
4. travnja 1849.	Tápióbitske
6. travnja 1849.	Isaszeg
10. travnja 1849.	Vác
19. travnja 1849.	Nagysalló
26. travnja 1849.	Komoran

Vojne označavamo na osnovi povijesnog zemljovida!

177. Ciljevi, rezultati Revolucije i Oslobođilačke borbe

- oslobađanje kmetova
- nezavisna, odgovorna vlada, odluke u svezi s državom donose se unutar granica
- Beč nije prihvatio da Ugarska bude samostalan politički čimbenik
- Ugarski parlament je izjavio detronizaciju Habsburgovaca
- jer su dvije velesile ujedinile svoje oružane snage protiv nje

178. Kraj Oslobodilačke borbe

Gledišta vrednovanja		Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka		Ispitanik u svom odgovoru usredotočen je ponajprije na unutarnje i vanjske razloge poraza Oslobodilačke borbe.	1
K O N P E T E N C I J E	1.1. Prikupljanje informacija iz povijesnih izvora (predmetnih, pisanih itd.), formuliranje zaključaka.	Ispitanik na osnovi danih izvora može napomenuti da poraz Oslobodilačke borbe autori prosuđuju po različitim gledištima.	5
	1.8. Prikazivanje kako se u analiziranom izvoru oslikava autorov osobni položaj.	Ispitanik može ustanoviti kako prvi izvor naglašava unutarnje sukobe (klase, narodnosti), a drugi nepovoljne vanjske političke uvjete.	
	1.9. Sklonost prema detaljima u obradi i analizi izvora.	U svom odgovoru može usporediti svoje spoznaje u izvorima izraženim mišljenjima.	
	3.8. Prepoznavanje i analiza razlika i poklapanja među najvažnijim događajima ugarske i opće povijesti.	Ispitanik u svom odgovoru može napomenuti da je sudbina Mađarske oslobodilačke borbe temeljno bila povezana s uspjesima ili porazima europskih revolucija, odnosno pitanjem ravnoteže europskih velesila.	
	4.1. Sistematizacija učenog po uzrocima i posljedicama.	Mađarsku oslobodilačku borbu oslabili su i unutarnji sukobi (npr.: narodnosni problem), ali razlog poraza nije to, nego prevelika vojna nadmoć protivnika.	
	4.4. Razlikovanje i razmatranje bitnih od manje bitnih kriterija i čimbenika.	Ispitanik može napomenuti da su uspjeh ili poraz drugih europskih oslobodilačkih pokreta znatno ovisili o izostaloj potpori velesila ili o njihovom neprijateljskom stavu.	
	4.10. Traženje, analiza povijesnih analogija po zadanim kriterijima.		
2.1. Poistovjećivanje i pravilna uporaba povijesnih pojmova.	Ispitanik pravilno primjenjuje pojmove u svezi s temom (npr.: revolucija, oslobodilačka borba).		
Uređenost, jezična pravilnost.		Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	1

179. Odnos snaga u Europi i Oslobodilačka borba

Gledišta vrednovanja		Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka		Ispitanik u međusobnom odnosu politike europskih velesila prikazuje izgled Oslobodilačke borbe. U svojoj analizi redom navede sve one nepovoljne međunarodne čimbenike koji su pridonijeli porazu Oslobodilačke borbe.	3

Gledišta vrednovanja	Optimalno rješenje	Bodovi
<p>K O N P E T E N C I J E</p> <p>1.1. Prikupljanje informacija iz povijesnih izvora (predmetnih, pisanih itd.), formuliranje zaključaka.</p> <p>1.8. Prikazivanje kako se u analiziranom izvoru zrcali autorov osobni položaj.</p> <p>3.6. Smještanje povijesnih događaja u vremenu i prostoru.</p> <p>3.8. Prepoznavanje i analiza razlika i poklapanja među najvažnijim događajima ugarske i opće povijesti.</p> <p>4.1. Sistematizacija učnog po uzrocima i posljedicama.</p> <p>4.4. Razlikovanje i razmatranje bitnih od manje bitnih kriterija i čimbenika.</p> <p>4.10. Traženje, analiza povijesnih analogija po zadanim kriterijima.</p> <p>2.1. Poistovjećivanje i pravilna uporaba povijesnih pojmova.</p>	<p>Ispitanik iz izvora može prikupiti najvažnije tvrdnje u svezi s međunarodnim položajem Oslobođilačke borbe (npr.: poraz pitanja revolucije, Velika Britanija i Rusija Habsburško Carstvo smatrale su temeljem europske ravnoteže). Na osnovi tih činjenica može zaključiti da se Oslobođilačka borba do ljeta 1849. godine izolirala.</p> <p>Ispitanik u svom odgovoru može ukazati na činjenicu kojim su predumišljajem engleski ministar predsjednik i ruski car odlučili o nemiješanju, odnosno o miješanju.</p> <p>Ugarska je do proljeća 1849. godine zapravo izborila svoju nezavisnost, ali ju zbog promjene međunarodnih odnosa nije mogla očuvati.</p> <p>Ispitanik otkriva da je reakcija u svakoj državi Europe 1849. godine ojačala.</p> <p>Prikaže po kojim su interesima europske velesile zauzele svoj stav i kakve su bile njihove posljedice glede Ugarske.</p> <p>Ispitanik u svom odgovoru može naglasiti da su Oslobođilačku borbu oslabili i unutarnji sukobi (npr.: narodnosni problem, stranka mira), ali se poraz zbog zbog politike velesila.</p> <p>Ispitanik u svojoj analizi može napomenuti slične ili različite povijesne situacije.</p> <p>Ispitanik pravilno primjenjuje diplomatske i političke pojmove tog razdoblja (npr. ravnoteža snaga, revolucija, oslobođilačka borba, intervencija).</p>	9
<p>Uređenost, jezična pravilnost.</p>	<p>Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.</p>	4

7.5. Prethodni događaji i rađanje Nagodbe

180. Slike iz razdoblja apsolutizma

A) pasivni otpor B) emigracija C) otvoreni otpor

181. Osnovni pojmovi Nagodbe (I.)

A) emigracija B) pasivni otpor C) dualistička monarhija

182. Bachovi husari

- a) jer su nakon poraza Oslobođilačke borbe oni predstavljali mrske Habsburgovce, naređivače pogubljenja, zatvorskih kazni
- b) naredio je obvezatnom nošenje pojedinih elemenata mađarskog odijevanja
- c) sudionike 1848./49. revolucije i Oslobođilačke borbe
- d) na slici umjesto konja jašu nadžak
- e) na primjer: prikaz iz profila još više naglašava gojaznost (veliki trbuh, velika stražnjica, koju vezovi ukrasnih cvjetova još više uvećavaju); gomilanje ukrasa na glavi (viseće perje) čini smiješnom figuru; umjesto konja jaše nadžak

183. Mrtvačnica

- a) boje (tamni tonovi), odnosno naslov slike
- b) vojnik s oružjem
- c) diže spomenik za pogubljene razdoblja
- d) pogubljene junake Oslobodilačke borbe
- e) udovice i siročad pogubljenih junaka

184. Deákov Uskrсни članak

Odgovori u redoslijedu: točno / netočno / točno / netočno / točno

185. Zakon o Nagodbi (I.)

- a) izmjenom III. čl. zak. 1847./48. godine
- b) 11. travnja 1848. godine
- c) Pragmatičku sankciju/sporazum 1723. godine
- d) vladara
- e) u rukama ugarskog zakonodavstva (parlament)
- f) troškove zajedničkih vanjskih poslova i vojske

186. Dvije ličnosti iz doba apsolutizma

- a) Nagodba je pravni slijed 1848. revolucije
- b) jer je Nagodba bila kompromis; trebalo se odreći više točaka nastojanja i dostignuća 1848. godine
- c) htio je naglasiti simpatiju kraljice Elizabete prema Mađarima
- d) ukočena namještenost slike; u pozadini je jedna katedrala

187. Državno ustrojstvo Austro-Ugarske Monarhije

Gledišta vrednovanja		Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka		Ispitanik je usredotočen na prikaz djelovanja državnog uređenja. Naglašava razlike i istovjetnosti dvaju državnih uređenja.	1
K O N P E T E N C I J E	1.5. Prikupljanje informacija i formuliranje zaključaka iz jednostavnih statističkih tablica, dijagrama, grafikona, kronologije.	Ispitanik usporedbom dviju slika može ustanoviti da su 1848. godine nesređenosti vojnih pitanja, financija i vanjskih poslova bili temelji sukoba između austrijskog cara i ugarske odgovorne vlade. Može ustanoviti da su poslije Nagodbe te lisnice djelovale zajednički – s tim kompromisom su se uspjela riješiti prijašnja ključna pitanja.	10
	3.6. Smještanje povijesnih događaja u vremenu i prostoru.	Ispitanik može ustanoviti da prva slika oslikava nastalo stanje do ljeta 1848. godine, a druga ocrtava formirajuće državno uređenje 1867. godine.	
	4.1. Sistematizacija učenog prema uzrocima i posljedicama.	Može obrazložiti da se Austro-ugarskom nagodbom unutar Carstva uspjela ostvariti nezavisnost Ugarske, istodobno je Austro-Ugarska Monarhija prema vani djelovala kao ujedinjeno carstvo.	
	4.4. Razlikovanje i razmatranje bitnih od manje bitnih kriterija i čimbenika.	Ispitanik ukratko može upućivati na činjenice zbog čega je bila pogodna Nagodba za obje strane.	
	2.1. Poistovjećivanje i pravilna uporaba povijesnih pojmova.	Ispitanik pravilno primjenjuje važne pojmove ove teme (npr. vladar, odgovorna vlada, ministar, lisnice, zajednički poslovi, dualizam).	
Uređenost, jezična pravilnost.		Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	1

188. Ocjena Nagodbe

Gledišta vrednovanja	Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka	Ispitanik u svom odgovoru ponajprije prikazuje različiti stav dviju strana (Deák i Kossuth). Uspoređuje različite ocjene i tumačenje situacije dvaju političara.	4
K O N P E T E N C I J E 1.1. Prikupljanje informacija iz povijesnih izvora (predmetnih, pisanih itd.), formuliranje zaključaka. 1.6. Razlikovanje činjenica i pretpostavaka. 3.6. Smještanje konkretnih povijesnih događaja u vremenu i prostoru. 4.2. Dokazivanje kako povijesni događaji općenito imaju više razloga i posljedica. 4.3. Razlikovanje različitih tipova razloga i posljedica, prepoznavanje njihova različitog značenja. 2.1. Poistovjećivanje i pravilna uporaba povijesnih pojmova.	Ispitanik iz Uskrsnoga članka može prikupiti kakvi se pravni i politički razlozi mogu navesti za Nagodbu. Na temelju Kossuthova opisa može prikazati koje je negativne posljedice za Ugarsku mogao imati sporazum s Habsburgovcima. U svom odgovoru može napomenuti koji su stvarni problemi u Kossuthovim prigovorima te koje su pretpostavljene brige za budućnost. Ispitanik može ustanoviti da je navod iz Deákova teksta prethodni dokument koji priprema Nagodbu, a Kossuthov je tekst nastao za vrijeme sklapanja Nagodbe. Iz toga se pretpostavlja da je drugi izvor donekle odgovor na prvi. Ispitanik u svojoj analizi prikazuje u kojim pitanjima Deák nudi popust Habsburškom dvoru glede uspostave ugarske ustavnosti, odnosno može otkriti zbog čega Kossuth Nagodbu naziva dokazom lišavanja prava. Može napomenuti koji su bili razlozi različitog tumačenja situacije dvaju političara i kako su sastavljena mišljenja povezana s autorovom osobnom sudbinom, duhovnosti, političkim stavom (Kossuth je živio u emigraciji, Deák je iskusio štete pasivnog otpora).	12
Uređenost, jezična pravilnost.	Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	5

189. Osnovni pojmovi Nagodbe (II.)

a) *emigracija*: skupina ljudi koji zbog političkih ili drugih razloga (vjerski, gospodarski itd.) napuštaju svoju domovinu.

b) *pasivni otpor*: javni politički stav, odbijanje suradnje s vlastima. Poslije 1849. godine sljedbenici toga stava nisu prihvaćali službe i uloge u javnom životu, nisu plaćali porez, izigravali su naredbe i s dubokim štovanjem su gajili uspomenu na Oslobodilačku borbu.

c) *dualistička monarhija*: ustavna kraljevina s dva središta – državni poredak Austrije i Ugarske poslije Nagodbe

190. Zaručnica domobranskoga generala

a) odmazde poslije pada Oslobodilačke borbe

b) tužan, sumoran, žalostan, beznadan ugođaj

c) umjetnik želi podignuti spomenik za junačke vojnike i vjerne žene

d) suprotnosti bijele vjenčanice – crnog vela; oslikavanje odjeće mrtvaca

191. Unutarnji politički razlozi Nagodbe

- a) Zbog oslobađanja kmetstva mnogi posjednici su osiromašili.
- b) Plemstvo nije osiromašilo samo zbog negospodarskoga funkcioniranja svojih posjeda, nego i zbog toga što nije prihvatilo javnu službu
- c) Djeca su uzalud učila, nisu mogla prihvatiti državni posao, samo su mogla raditi kao odvjetnici.
- d) Imućniji su lakše mogli pratiti pasivni otpor, dok su oni kojima prijete osiromašenje prije ili poslije su morali popustiti.

192. Deákova uloga u pripremama Nagodbe

- a) odmazde poslije 1849. godine i prisiljavanje mnogo rodoljuba na emigraciju, zbog čega je kriv Dvor
- b) već prihvaća pregovore s Dvorem, kao političku realnost
- c) poraz pasivnog otpora, međunarodna izoliranost pitanja Oslobodilačke borbe, poraz emigracije
- d) misli na osigurana prava Travanjskih zakona 1848. godine
- e) zajednički je interes održavanje jedinstva Carstva

193. Zakon o Nagodbi (II.)

- a) na odbore ili izaslanstva (delegacije)
- b) Vlada traži jamstva (garancije) za suradnju dvaju parlamenata. Mađari su htjeli izbjeći da to tijelo postane carskim saborom (parlament).
- c) Mađari
- d) bojali su se za ustavnu samostalnost Ugarske
- e) jer su Mađari na taj način htjeli uravnotežiti odstupanje od postignute nezavisnosti 1848. godine
- f) u načelu da, ali su u praksi prevladavali ili interesi vladara ili interesi gospodarski razvijenih austrijskih područja

194. Gospodarska nagodba

- a) u načelu ne terete, u praksi to je pitanje sporazuma
- b) tereti 30% zajedničkih troškova
- c) čini potpuno jedinstvo, jer nisu postojale unutarnje carinske granice, ali je postojala vanjska, zajednička carinska granica
- d) zajednički novac, ista mjera i sustav težine, najvažnije javne usluge odvijale su se po istim načelima
- e) gospodarsku nagodbu sklapaju na određeno vrijeme, na 10 godina, i obvezatno je provjeravanje

195. Dualistička država

- a) nemaju zajednički grb, grbovi dviju država jedan kraj drugoga, pojavljuju se odvojeno
- b) i grbovi pokrajina pojavljuju se odvojeno, odnosno prikazani su temeljni simboli dviju država (orao, Sveta kruna)
- c) za pokrivanje narodnosnih problema jer označava samo posebne državne jedinice

196. Narodnosni odnosi i Nagodba

Gledišta vrednovanja	Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka	Ispitanik je usredotočen na narodnosno pitanje koje je uvelike utjecalo na Nagodbu i ponajprije analizira stav Mađara.	1
1.4. Uporaba zemljovida za stjecanje novih spoznaja.	Ispitanik usporedbom dvaju zemljovida prepoznaje da je na jednom zemljovidu istaknuto gledište narodnosti, a na drugom prikaz političkih granica.	
1.9. Naklonost prema detaljima u obradi i analizi izvora.	Može navesti da je unutar granica Ugarske mađarska narodnost, doduše, bila dominantna, ali druge narodnosti skupa su brojčano bile slične. Na temelju toga može ustanoviti da je Nagodba s Austrijancima osiguravala nadmoć Mađara nad narodnostima.	
3.5. Poznavanje promjena povijesnog prostora.		

Gledišta vrednovanja		Optimalno rješenje	Bodovi
K O N P E T E N C I J E	4.1. Sistematizacija učenog po uzrocima i posljedicama. 4.4. Razlikovanje i razmatranje bitnih od manje bitnih kriterija i čimbenika.	Ispitanik je u svom odgovoru sposoban prepoznati razlike i osobitosti dvaju zemljovidnih prikaza (npr. jedan prikazuje samo Ugarsku, a drugi cijelu Austro-Ugarsku Monarhiju, te ta dva zemljovida omogućuju prikaz različitih čimbenika). Može napomenuti da je mađarska narodnost bila za teritorijalno jedinstvo i temeljno načelo jedne političke nacije, ali je za narodnosti osiguravala opsežna (ponajprije kulturna) prava. Ispitanik može sažeto izraziti činjenicu kako je za mađarsku narodnost Nagodba bila nedvojbeno prihvatljiva, iz kojih uvjerenja su narodnosti bile protiv nje.	5
	2.1. Poistovjećivanje i pravilna uporaba povijesnih pojmova.	Ispitanik pravilno primjenjuje karakteristične pojmove društvene povijesti (npr. većina, manjina, narodnost, etnik).	
Uređenost, jezična pravilnost.		Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	1

197. Zakon o narodnostima

Gledišta vrednovanja		Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka		Ispitanik je ponajprije usredotočen na analizu Zakona o narodnostima. Prikazuje uzajamni odnos duha zakona, njegove propise i odnos narodnosti prema zakonu.	3
K O N P E T E N C I J E	1.1. Prikupljanje informacija iz povijesnih izvora (predmetnih, pisanih itd.), formuliranje zaključaka.	Ispitanik prikazuje da je Zakon o narodnostima na temelju načela teritorijalnog jedinstva i jedne političke nacije osigurao narodnostima uporabu jezika u školstvu, na nižem i srednjem stupnju javne uprave i u pravosuđu. Autonomiju nije osigurao, ali je omogućio utemeljenje narodnosnih društava i zaklada.	
	1.2. Sposoban je usporedbom i sažimanjem informacija koje potječu iz različitog tipa izvora i svojih spoznaja o zadanoj temi napisati sažeti prikaz.	Može navesti da Zakon o narodnostima treba objašnjavati usporedbom narodnosnih odnosa Austro-Ugarske Monarhije, odnosno u Ugarske.	
	1.4. Uporaba zemljovida za stjecanje novih spoznaja.	Ispitanik sa zemljovida može pročitati da je Austro-Ugarska Monarhija višenacionalna država čiju većinu stanovništva čine Nijemci i Mađari. Može otkriti da je znatan omjer i drugih narodnosti. Unutar Monarhije mogu se naći i homogena (istorodna) područja i područja s miješanim stanovništvom.	
	3.6. Smještanje povijesnih događaja u vremenu i prostoru.	Ispitanik prikazuje među kakvim političko-društvenim okolnostima je nastao Zakon o narodnostima 1868. godine, otkriva prethodne povijesne događaje i okolnosti njegova nastanka.	
	4.1. Sistematizacija učenog po uzrocima i posljedicama.	Prikazuje kakvi su politički ciljevi vodili mađarski narod u sastavljanju teritorijalnog jedinstva i zbog čega narodnostima nisu udovoljili liberalni propisi zakona.	

Gledišta vrednovanja	Optimalno rješenje	Bodovi
<p>4.4. Razlikovanje i razmatranje bitnih od manje bitnih kriterija i čimbenika.</p> <p>4.9. Prikaz prethodnih povijesnih događaja aktualnog događaja.</p> <p>2.1. Poistovjećivanje i pravilna uporaba povijesnih pojmova.</p>	<p>Ispitanik tumači bit (suštinu) shvaćanja „jedne političke nacije“, otkriva proturječnosti nastojanja narodnosti za autonomijom. Iskazuje da je zakon u razdoblju uveo i na europskoj razini prihvatljive naredbe, ali zbog obostranog jačanja nacionalizma nije mogao djelotvorno riješiti narodnosno pitanje.</p> <p>Ispitanik na osnovi svojih spoznaja može ukazati u kakvim su teškim političkim borbama Eötvös i Deák (jačanje nacionalizma, odnosno nastojanja za autonomiju) trebali s državnim saborom prihvatiti prijedlog Zakona.</p> <p>Ispitanik pravilno primjenjuje pojmove ove teme od ključne važnosti (npr. narodnost, politička nacija, autonomija, teritorijalno jedinstvo, kolektivna prava).</p>	9
Uređenost, jezična pravilnost.	Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	4

7.6. Gospodarski rezultati i društvene promjene u doba dualizma

198. Etnički odnosi Ugarske (1850. – 1914.) (I.)

- a) 1850. godine razmjerna (relativna) većina, 1914. apsolutna većina
 b) Ugarska je višenarodnosna država, karakteristična su područja s miješanim stanovništvom.
 c) znatno se povećao
 d) na unutarnjem teritoriju područja koja su prije imala miješano stanovništvo, sada su se mađarizirala; područja s mješovitim stanovništvom, granice Mađara i narodnosti, mađarizirale su se (etnička granica je bila šira); mađarska etnička manjina se pojavila gotovo na cijelom području države

199. Etnički odnosi Ugarske (1850. – 1914.) (II.)

- a) Na zemljovidu A su prikazane narodnosti u većini po pokrajinama, a na zemljovidu B i C su prikazani omjeri nacionalnosti po županijama.
 b) ne prikazuje miješano stanovništvo
 c) izobličava naše viđenje, jer možemo pretpostaviti da se jednostavno mogu razviti homogena područja
 d) asimilaciju na područjima s miješanim stanovništvom
 e) nenaseljena područja

200. Mađarska aristokracija

- a) ustrojenje posjeda koji nije u opticaju, ne može se prodati, dijeliti i teretiti
 b) golema područja je povukao iz optičaja posjeda
 c) mađarska aristokracija je očuvala svoju političku i gospodarsku moć (1 bod); otežavao je seljaštvu posjedovanje zemlje (1 bod)
 d) izoliranost/ograđivanje

201. Romi u doba dualizma

- a) popis pučanstva bio je na osnovi materinskog jezika i znatan dio Roma nije govorio materinskim jezikom
 b) na osnovi podrijetla
 c) u Srednjoj Europi je jezik bio osnovni uvjet nacionalnog identiteta
 d) između 1,5 – 2%
 e) nastanjeni način života
 d) pozitivnim tijekom ocjenjuje povećavanje broja nastanjenih

202. Izgradnja ugarske željeznice

- a) poslije Nagodbe u ubrzanom ritmu (1 bod), u posljednja dva desetljeća XIX. stoljeća naglo se razvila (1 bod)
 b) bila je natprosječna (1 bod), glede ritma razvoj je bio blizu najrazvijenijim državama (1 bod)
 c) izgradnja prometa je osiguravao razvoj (1 bod), izgradnja željeznice je unaprijedila tešku industriju (vodeća grana) (1 bod)

203. Etnički odnosi Ugarske (1850. – 1914.) (III.)

Gledišta vrednovanja		Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka		Ispitanik u svom odgovoru prije svega usredotočen je na karakteristike etničkog sastava države i promjene etničkih omjera.	1
K O N P E T E N C I J E	1.1. Prikupljanje informacija iz povijesnih izvora (predmetnih, pisanih itd.), formuliranje zaključaka.	Ispitanik na osnovi dijagrama ustanovi da se broj Mađara u razdoblju znatno povećao: 1850. godine su bili samo razmjerna većina, dok su 1914. godine postali apsolutna većina. Brojčani omjer pojedinih nacionalnosti je opao.	10
	1.3. Analiza slikovnih izvora (npr. fotografije, karikature, plakati) prema zadanim kriterijima.	Na temelju zemljovida može se ustanoviti da je povećanje omjera Mađara na tri načina utjecalo na sastav po prostorima: središnja su se područja države s mješovitim stanovništvom mađarizirala; područja gdje su bile etničke granice Ugarske s mješovitim stanovništvom također su mađarizirane, etnička granica se odmakla prema rubnim područjima.	
	4.2. Dokazivanje da povijesni događaji, općenito, imaju više razloga i više posljedica.	Ostali su nacionalni blokovi, ali su se gotovo na cijelom području pojavili Mađari.	
	4.4. Razlikovanje i razmatranje bitnih od manje bitnih kriterija i čimbenika.	Međutim, promjene nisu temeljito mijenjale etničku sliku Ugarske: država je i nadalje ostala višenacionalna, a narodnosti su i nadalje živjele mješovito.	
	2.1. Poistovjećivanje i pravilna uporaba povijesnih pojmova.	Ispitanik pravilno primjenjuje karakteristične pojmove društvene povijesti (stanje mješovitoga stanovništva, apsolutna većina itd.).	
Uređenost, jezična pravilnost.		Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	1

204. Razvoj Budimpešte u doba dualizma

Gledišta vrednovanja		Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka		Ispitanik u svom odgovoru prije svega usredotočen je na sastav razvoja Budimpešte.	1
K O N P E T E N C I J E	1.1. Prikupljanje informacija iz povijesnih izvora (predmetnih, pisanih itd.), formuliranje zaključaka.	Ispitanik na osnovi zemljovida može ustanoviti od kojih je naselja nastala Budimpešta, da se grad dinamično širio, navodi sustav grada (središte, stambeni pojas, industrijski pojas, predgrađe). Može dokazati kako je Budimpešta postala prometnim čvorištem.	
	1.2. Usporedba informacija koje potječu iz različitih tipova izvora.	Na temelju tablica može ustanoviti kako je broj stanovništva brzo rastao, da je do razmeđa stoljeća razvoj Pešte bio brži. Može prepoznati da je u gradu bila velika asimilacija.	
	1.3. Analiza slikovnih izvora (npr. fotografije, karikature, plakati) prema zadanim kriterijima.	Na temelju slika može zaključiti brzi razvoj industrije. Može prepoznati da su građeni ogromni javni objekti, što upućuje na materijalnu snagu grada i na potporu državne vlasti (veliki dio javnih novčanih sredstava ulagali su u razvoj glavnoga grada).	
	1.5. Prikupljanje informacija i formuliranje zaključaka iz jednostavnih statističkih tablica, dijagrama, grafikona, kronologije.	Može rezimirati da se Budimpešta od maloga grada, za pola desetljeća, razvila u suvremeni veliki grad.	

Gledišta vrednovanja	Optimalno rješenje	Bodovi
3.2. Uloga zemljopisnog okoliša u razvoju pojedinih povijesnih kultura i država. 2.1. Poistovjećivanje i pravilna uporaba povijesnih pojmova.	Ispitanik pravilno primjenjuje karakteristične pojmove gospodarske i društvene povijesti (urbanizacija, sustav grada, infrastruktura, asimilacija itd.).	10
Uređenost, jezična pravilnost.	Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	1

205. Migracije u doba dualizma

- a) na sustav veleposjeda
 b) Istina je (sustav veleposjeda je imao ulogu u iseljavanju), ali je to pre naglašeno jer je temeljni uzrok demografska eksplozija, koja je u svakoj državi dovela do iseljavanja
 c) na demografsku eksploziju
 d) povećao je omjer Mađara (1 bod), jer su Mađari u manjem omjeru sudjelovali u iseljavanju (1 bod)

206. Narodnosna politika Ugarske u doba dualizma

- a) mađarizacija
 b) odbija nasilnu mađarizaciju (1 bod), podupire strpljivi stav (1 bod)
 c) strpljivom stavu/toleranciji (1 bod), jer omogućava uporabu jezika i slobodu prosvjete (1 bod)
 d) bliže je nestrpljivoj mađarizaciji (1 bod), jer je kod maloljetne djece propisao znanje mađarskog jezika na visokoj razini (1 bod)

207. Regulacija rijeka u doba dualizma

- a) kubikaši
 b) rijeke su postale plovne (1 bod), dobili su goleme plodne površine (1 bod), značio je mogućnost rada
 c) proširivanje plodnih površina
 d) nestali su glibovi i močvare (1 bod), okolica je postala zdravijom, ali se uništavao životinjski i biljni svijet (2 boda)

208. Prosvjetna politika u doba dualizma

- a) uvela je opću obvezu školovanja za osobe između 6 i 12 godina
 b) bila je uspješna u borbi protiv nepismenosti (1 bod), ali nije mogla u potpunosti izvesti obvezatnost školovanja (1 bod)
 c) nepismenost se uglavnom razmjerno smanjila, stoga nisu karakteristične teritorijalne promjene (1 bod) – na Zatisju se može uočiti znatno poboljšanje (1 bod)
 d) narodnosnom podjelom: kod Nijemaca, Mađara manji, a kod Rusina i Rumunja veći broj nepismenih (1 bod); gospodarskim razvojem: na industrijskim područjima niži (1 bod); urbanizacijom: u gradovima niži (1 bod)
 e) prosvjeta na materinskom jeziku temeljno je pitanje biti (postojanja) narodnosti – prosvjeta je jedan od sredstava asimilacije
 f) liberalno (osigurava slobodu utemeljenja škola, ne sprečava narodnosnu prosvjetu)

209. Rumunjska nacionalna nastojanja u doba dualizma

- a) bojkotirali su Ugarski državni sabor (1 bod), memorandumom su se obratili vladaru (1 bod)
 b) najvjerniji narod su Rumunji (1 bod), velike žrtve su podnijeli za Monarhiju (1 bod)
 c) povijesne činjenice (1 bod) – šteta ustavnosti (1 bod) – etnički omjeri (1 bod)
 d) i u srednjem vijeku pretpostavlja nacionalna prava za Rumunje (1 bod) iako u tom razdoblju takva prava nisu postojala (1 bod)
 e) sukobe pripisuje narodnosnim pokretima 1790-ih godina (1 bod); prigovara Mađarima (1 bod); uistinu je nacionalno buđenje bio razlog sukoba narodnosti (1 bod), ali to je točno ne samo za Mađare nego za svaku naciju/narodnost (1 bod)

210. Etničke promjene u doba dualizma

Gledišta vrednovanja		Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka		Ispitanik je u svom odgovoru usredotočen na etničke promjene i njezine čimbenike.	1
K O N P E T E N C I J E	1.1. Prikupljanje informacija iz povijesnih izvora (predmetnih, pisanih itd.), formuliranje zaključaka.	Ispitanik na osnovi slika može ustanoviti da se omjer Mađara u doba dualizma znatno povećao. Grafikon prikazuje kako je u Ugarskoj tada bila demografska eksplozija.	5
	1.2. Usporedba informacija koje potječu iz različitih tipova izvora.	Usporedbom kružnog dijagrama sastavom iseljenoga stanovništva i tablice s podjelom narodnosti Ugarske može ustanoviti da su Mađari u manjem omjeru sudjelovali u iseljavanju.	
	4.2. Dokazivanje da povijesni događaji imaju više razloga i posljedica.	Na temelju podataka o Pešti može primijetiti da se u gradovima ubrzala asimilacija.	
	4.4. Razlikovanje i razmatranje bitnih od manje bitnih kriterija i čimbenika.	Ispitanik može zaključiti da se povećanje broja Mađara može zahvaliti trima čimbenicima: rastu nataliteta, iseljavanju i asimilaciji.	
	5.2. Može predočiti glavne karakteristike demografskih tijekova.		
	2.1. Poistovjećivanje i pravilna uporaba povijesnih pojmova.	Ispitanik pravilno primjenjuje karakteristične pojmove gospodarske i društvene povijesti (asimilacija, migracija itd.).	
Uređenost, jezična pravilnost.		Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	1

211. Položaj Židova u Ugarskoj u doba dualizma

Gledišta vrednovanja		Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka		Ispitanik u svom odgovoru ponajprije analizira položaj Židova.	1
K O N P E T E N C I J E	1.1. Prikupljanje informacija iz povijesnih izvora (predmetnih, pisanih itd.), formuliranje zaključaka.	Ispitanik na osnovi izvora ustanovi da je mađarski vodeći sloj 1848./49. godine preko svojih običaja i liberalnoga shvaćanja susretljivo prihvatio useljavane Židove i bio je za njihovu emancipaciju.	
	1.3. Analiza slikovnih izvora (npr. fotografije, karikature, plakati) prema zadanim kriterijima.	Ispitanik na temelju izvora predoči ovaj tijek: već 1849. godine su objavili emancipaciju, ali zbog poraza revolucije nema rezultata. U godini Nagodbe – kada je mađarski vodeći sloj ponovno bio na vlasti – na političkom i pravnom polju došlo je do emancipacije. Glede vjere to se događa potkraj XIX. stoljeća.	
	1.8. Prikazivanje kako se u analiziranom izvoru zrcali autorov osobni položaj.		

Gledišta vrednovanja	Optimalno rješenje	Bodovi
<p>4.2. Dokazivanje da povijesni događaji imaju više razloga i posljedica.</p> <p>4.4. Razlikovanje i razmatranje bitnih od manje bitnih kriterija i čimbenika.</p> <p>2.1. Poistovjećivanje i pravilna uporaba povijesnih pojmova.</p>	<p>Na temelju statističkih podataka se može ustanoviti da je broj Židova brzo rastao. Sa zemljovida se može pročitati smjer useljavanja (iz Galicije) i teritorijalna rasprostranjenost Židova. Ustanovi da Židovi nisu bili posebna narodnost nego su se asimilirali u neki narod: većina u mađarski, što je postalo jednim od izvora širenja Mađarstva, zbog čega je vodeći mađarski sloj susretljivo prihvatio useljavanje Židova.</p> <p>Ispitanik pravilno primjenjuje karakteristične pojmove društvene povijesti (asimilacija, sloboda vjere itd.).</p>	5
Uređenost, jezična pravilnost.	Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	1

7.7. Način života i prosvjeta 1867. – 1914.

212. Mađarski izumitelji

Upisani izumi: a) njihalo; b) transformator; c) dinamo; d) telefonska centrala; e) električna lokomotiva

213. Razvoj Budimpešte

a) Pešta, Budim, Stari Budim

b) središte grada (u središtu); tvornička četvrt (kolodvori i kraj Dunava); radničke četvrti (na granici grada)

c) 1. slika = B; 2. slika = C; 3. slika = A

214. Promjena uloge žena

a) školovanje, uposlenost, karijera

b) urbanizacija, građanstvo, modernizacija

c) Ne može se uopćavati. Na toj slici odjeća (šešir) nije iz svakidašnjeg života, nego iz kazališta.

d) nisu značile

215. Iseljavanje

a) seljaštvo

b) višegeneracijska obitelj

c) potreba seljaštva za zemljom, nezaposlenost

d) građanska prava slobode

e) najviše: iz Torontálske i Zemplénske županije – najmanje iz Háromszéka i Csíka

f) najviše: Slovaci, područje s mješovitim stanovništvom – najmanje: Mađari

216. Stanovi i društvene skupine

1 – B; 2 – A; 3 – C

visoko građanstvo: –; građanska srednja klasa: –; sitno građanstvo: A; seljaštvo: C; radništvo: B

217. Gradske slike budućnosti

a) zrakoplovi, žičara, neboderi, auto, tramvaj itd.

b) može vidjeti smirenim, mirnim i nabijenim, burnim

c) argumentacija koja se ravna prema prethodnom odgovoru

218. Promjenljiva uloga Budimpešte

Gledišta vrednovanja	Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka	Ispitanik ponajprije otkriva pokretače razvoja Budimpešte, prikaže stupanj razvoja i nadovezuje se na proturječnosti razvoja.	3
K O N P E T E N C I J E	1.1. Prikupljanje informacije (predmetnih, pisanih itd.) iz povijesnih izvora, formuliranje zaključaka.	Ispitanik na osnovi izvora i svojih spoznaja prikaže najvažnije značajke razvoja glavnoga grada (razvoj slike grada, živahan kulturni i društveni život). Može se nadovezati da su ugarske vlade sve učinile za razvoj grada.
	1.2. Usporedba informacija koje potječu iz različitih tipova izvora.	Na temelju zemljovida može napomenuti da je i željeznička mreža središtem Budimpešte poticajno djelovala.
	1.5. Prikupljanje informacija i formuliranje zaključaka iz jednostavnih statističkih tablica, dijagrama, grafikona, kronologije.	Ispitanik analizom dijagrama može izvesti zaključak da se za umalo pedeset godina stanovništvo glavnoga grada četverostručilo. Može dopuniti da je to u svezi s razvojem industrije i tržišta.
	3.6. Smještanje povijesnih događaja u vrijeme i prostor.	Ispitanik može ustanoviti da glavni grad koji je nastao ujedinjenjem Pešte, Budima i Staroga Budima 1873. godine, svoj razvoj može zahvaliti povoljnom zemljopisnom i središnjem položaju.
	4.1. Sistematizacija učenog po uzrocima i posljedica.	Može zaključiti da Budimpešta, koja se brzo razvijala, postala je svjetskim gradom i isticala se od provincijskih gradova koji su se sporije razvijali.
	4.2. Dokazivanje kako povijesni događaji općenito imaju više razloga i posljedica.	Na temelju svojih spoznaja može napomenuti da je glavni grad glede narodnosti djelovao kao „talionica“ jer su se ovdje naseljene narodnosti brzo mađarizirale.
	4.3. Razlikovanje različitih tipova razloga i posljedica, te prepoznavanje njihova različitog značenja.	Ispitanik u svojoj analizi može navesti činjenicu da u vrijeme dok se Budimpešta u svjetskom pogledu znatno razvijala, karakteristična urbanizacija nije dolazila do izražaja u drugim gradovima države.
2.1. Poistovjećivanje i pravilna uporaba povijesnih pojmova.	Ispitanik pravilno primjenjuje karakteristične pojmove tog razdoblja i teme (npr. urbanizacija, infrastruktura, slika grada, gradska četvrt).	
Uređenost, jezična pravilnost.	Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	4

219. Školovanje i znanstveni rezultati

Gledišta vrednovanja	Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka	Ispitanik je u svom odgovoru usredotočen na prikaz povezanosti između razvoja školovanja i znanstvenih, tehničkih rezultata.	1
1.2. Usporedba informacija koje potječu iz različitih tipova izvora.	Ispitanik sa zemljovida, odnosno iz statističke tablice može pročitati kako je poslije Nagodbe u cijeloj državi porastao broj i omjer postotka onih koji su pohađali školu.	

Gledišta vrednovanja		Optimalno rješenje	Bodovi
K O N P E T E N C I J E	1.4. Uporaba zemljovida za stjecanje novih spoznaja.	Na temelju zemljovida može ustanoviti da na razmeđu stoljeća od školskih obveznika na kojim područjima države su u najvećem broju pohađali školu. Može navesti koja se područja mogu smatrati nerazvijenima u tom pogledu.	5
	1.5. Prikupljanje informacija i formuliranje zaključaka iz jednostavnih statističkih tablica, dijagrama, grafikona, kronologije.	Ispitanik iz statističke tablice može ustanoviti da se u tom razdoblju postupno rastao broj državnih pučkih škola, ali u pučkome školstvu i nadalje pretežu vjerske škole. Iz omjera vjerskih škola može ustanoviti i vjerski omjer tog razdoblja.	
	3.6. Smještanje konkretnih povijesnih događaja u vrijeme i prostor.	Ispitanik može ustanoviti da se zahvaljujući Eötvösevu Zakonu o pučkoj školi (izdanom poslije Nagodbe) povećao broj onih koji su pohađali školu.	
	4.1. Sistematizacija učenog po uzrocima i posljedicama.	Na temelju portreta može zaključiti da su školovanje širega kruga i prosvjeta imali pozitivni utjecaj na znanstvene i tehničke rezultate.	
	4.4. Razlikovanje i prosudba bitnih od manje bitnih kriterija, čimbenika.	Može navesti i to kako su znanstveni i tehnički rezultati povezani s dinamičnim razvojem ugarskoga gospodarstva poslije Nagodbe.	
	2.1. Poistovjećivanje i pravilna uporaba povijesnih pojmova.	Ispitanik pravilno primjenjuje karakteristične pojmove razdoblja i teme (npr. školovanje, pučka škola, održavatelj škole).	
Uređenost, jezična pravilnost.		Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	1

220. Kubikaši

- kod gradnje (putovi i kanali) zemljani rad, svojim kolicima
- iz kruga seljaštva (agrarni proleter bez zemlje)
- razvoj infrastrukture u napregnutom tempu (izgradnja željeznice, dizanje nasipa itd.)
- Obavljali su sezonski posao, njihov je posao ovisio o državnim ulaganjima. Radili su daleko od svojih obitelji.

221. Budimpešta i tržnice

- Na temelju izgradnje željeznica Budimpešta je postala središtem tržišta, što je imalo važnu ulogu i u raspodjeli robe.
- Porastao je broj stanovništva. Urbanizacija i građanstvo označuje i to da se stanovnici grada više nisu bavili zemljoradnjom.
- kupac je građanka, prodavačica je trgovkinja (piljarica)
- pravilnik prodavanja na tržnici i/ili pravilnik javnoga zdravstva

222. Društveni život

- Početkom XIX. stoljeća društveni život povlastica je plemstva. Do kraja stoljeća društveni život postao je šarolikijim i raznovrsnijim (kavane, kazališta, noćni lokali).
- razlozi: zajednički utjecaj urbanizacije i građanstva, pojava gradskog načina života
posljedice: poduzeće je postalo organizacija društvenog života i osiguravanje njegovih okvira
- osim kulture uglednika pojavila se masovna kultura
- žene su mogle samostalno živjeti društveni život; dobile su važnu ulogu u zabavi

223. Turizam

- razvoj prometa, izgradnja željeznica, putova i mostova
- poboljšanje financijskog položaja širega kruga; urbanizacija, pojava slobodnoga vremena
- srednja klasa, sitno građanstvo, kvalificirani radnici
- prikazuju znamenite zgrade grada, njegove poznate sinove
- nove javne ustanove (kazalište, gradska kuća), u daljini dimnjak tvornice

224. Društveni i politički humor

- a) moralne i političke teme, pitanje društvene nejednakosti
 b) naglašavanje pojedinih načina odijevanja i karakteristika ponašanja te loših osobina
 c) na nedostatak poštenja, iskrenosti, odanosti prema općem dobru i socijalne suosjećajnosti
 d) nema bitnih razlika, možda su sredstva danas pretjeranija

225. Dvoboj

- a) dvoboj narušava pravila pravne države (jedan od oblika božjih sudova)
 b) tzv. pitanjima časti
 c) zakoni kažnjavaju dvoboj, ali i zastupnici – koji su to izglasovali – i osobe iz vlade sudjeluju u dvoboju
 d) Jedan od objašnjenja je kako u političkom životu nema iskrenosti, a drugo da duh staleža ponovno dobiva maha, štoviše u krugu novijih bogataša jači je nego ikada.
 e) Tvrdnja je točna. Plemićki način ponašanja je i u građanskom razdoblju ostao norma ponašanja. Važna je posrednička uloga profesionalnoga časničkog zbora vojske: za zaštitu „časničkog poštenja“ – unatoč zakonskoj zabrani – dvoboj je bio prihvaćeno sredstvo.

226. Preobrazba kazališnog života

Gledišta vrednovanja		Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka		Ispitanik je u svom odgovoru usredotočen na povezanosti građanskog načina života, širenja masovne kulture i razvoja kulturnog života.	1
K O N P E T E N C I J E	1.3. Analiza izvora slika (npr. fotografije, karikature, plakati) prema zadanim kriterijima.	Ispitanik na osnovi izvora slika i svojih spoznaja može ustanoviti da su urbanizacija i gradski život stvorili potrebe za masovnom kulturom.	5
	1.9. Naklonost u odnosu na detalje pri obradi i analizi izvora.	Pojava i procvat zabavljanja kao poslovne djelatnosti (noćni lokal, kabare) u svezi je s razvojem slobodnoga vremena, značajkom građanskog načina života.	
	3.6. Smještanje povijesnih događaja u vrijeme i prostor.	Ispitanik u svom odgovoru može ustanovi da je izgradnja provincijskih kazališta bila povezana s brojčanim rastom omjera mjesnoga građanstva i jačanjem lokalpatriotizma u provincijskim gradovima.	
	4.2. Dokazivanje kako povijesni događaji općenito imaju više razloga i posljedica.	Ispitanik može ukazati da je kazališni život tog razdoblja temeljno određivala opereta, čiji se svijet ukusa poklapao s mentalitetom džentrijaca.	
	4.6. Samostalno postavljanje i formuliranje pitanja o razlozima o posljedicama povijesnih događaja.	Ispitanik u svom odgovoru u svezi sa zadanom temom može navesti više tvrdnja, objašnjenja.	
	2.1. Poistovjećivanje i pravilna uporaba povijesnih pojmova.	Ispitanik pravilno primjenjuje pojmove u svezi s temom (npr. masovna kultura, građanski način života).	
Uređenost, jezična pravilnost.		Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	1

227. Tisak i književnost na razmeđu XIX. i XX. stoljeća

Gledišta vrednovanja	Optimalno rješenje	Bodovi
Razumijevanje zadatka	Ispitanik ponajprije otkriva razvoj odnosa tiska i karakteristika kulturnog života. Traži povezanosti među gospodarsko-društvenim promjenama i novim pojavama duhovnog života.	3
K O N P E T E N C I J E <p>1.2. Sposoban je usporedbom i sažimanjem informacija, koje potječu iz različitog tipa izvora i svojih spoznaja, o zadanoj temi napisati sažeti prikaz.</p> <p>1.3. Analiza izvora slika (npr. fotografije, karikature, plakati) prema zadanim kriterijima.</p> <p>1.9. Naklonost u odnosu na detalje pri obradi i analizi izvora.</p> <p>3.6. Smještanje povijesnih događaja u vrijeme i prostor.</p> <p>4.1. Sistematizacija učenog po uzrocima i posljedicama.</p> <p>4.3. Razlikovanje različitih tipova razloga i posljedica, te prepoznavanje njihova različitog značenja.</p> <p>4.6. Samostalno postavljanje i formuliranje pitanja o razlozima o posljedicama povijesnih događaja.</p> <p>2.1. Poistovjećivanje i pravilna uporaba povijesnih pojmova.</p>	<p>Ispitanik na osnovi slika i svojih književnih, likovnih i glazbenih spoznaja u suštini, ali slikovito predočava tisak i književni život na razmeđu XIX. – XX. stoljeća. Neka naglašava povijesne okolnosti rađanja suvremene književnosti.</p> <p>Kod zadanih izvora svakako neka naglašava razloge i posljedice širenja suvremenog tiska, neka spomene časopis „Nyugat“ i odlučujuću ulogu Endrea Adyja.</p> <p>Neka ispitanik u svom odgovoru analizira ulogu kavana (tisak, književni život).</p> <p>Na temelju svojih spoznaja neka predoči u kakvim se društveno-povijesnim okolnostima razvio mađarski masovni tisak i suvremena književnost.</p> <p>Ispitanik na osnovi pomoćnih slika i svojih spoznaja neka predoči na koji način su bile povezane promjene gospodarskog života, urbanizacija, razvoj prometa i razvoj odnosa tiska.</p> <p>U svojoj analizi može napomenuti koje su tržišne zamisli iza razvoja odnosa tiska. Može dotaknuti koje su proturječnosti tih namjera.</p> <p>Ispitanik u svom odgovoru o zadanom pitanju može navesti više svojih tvrdnja – slikovitosti i povezanosti analize mogu biti ocjene njegova rada.</p> <p>Ispitanik pravilno primjenjuje karakteristične pojmove teme (npr. tisak, umjetnosti, stilski smjerovi, masovna kultura).</p>	9
Uređenost, jezična pravilnost.	Jasan slijed misli, jezična pravilnost, pravopis.	4